

MAŁGORZATA SIERADZ
INSTYTUT SZTUKI, POLSKA AKADEMIA NAUK

‘WITH DEEPEST RESPECT AND GRATITUDE...’
ON THE EARLY YEARS OF MYROSLAW ANTONOWYCZ’S
MUSICOLOGICAL PATH, FROM HIS LETTERS TO ADOLF CHYBIŃSKI

Myroslaw Antonowycz¹ (1917–2006), a Ukrainian musicologist, conductor and composer whose entire professional career was linked to the University of Utrecht, is well known primarily among musicologists dealing specifically with the output of Josquin des Prez and more generally with composers of the Franco-Flemish circle and among specialists in Byzantine music. He studied on the Musicology Department of John Casimir University in Lviv, during the final period in the academic work in that city of Adolf Chybiński (1880–1952), founder and head of the department, and one of the pioneers of Polish musicology.² In Poland, Antonowycz is not yet sufficiently well known, although he has been mentioned repeatedly in the publications of scholars documenting the history of musicology in Lviv. It should be

1 For the purposes of this article, I have adopted a spelling of the surname close to the Polish – Antonowycz, which is how he signed his letters to Chybiński and how the latter addressed him in correspondence. Above all, however, the musicologist himself established this orthography through his work on the monumental edition *Werken van Josquin des Prés*, published under the editorship of Albert Smijers (Amsterdam, Leipzig, 1922–69). Bibliographical sources give the following forms: Myroslav/Myroslaw/Myroslaw/Miroslaus/Miroslaw Antonovyč/Antonowych/Antonowytch/Antonovytsch.

2 From the mid-fourteenth century, Lviv (Pol. Lwów) belonged almost continuously to the Kingdom of Poland and the Commonwealth of Poland-Lithuania. During the Partitions (between 1773 and 1918), it remained under the rule of the Habsburg Monarchy and was the capital of a province called the Kingdom of Galicia and Lodomeria. After Poland regained its independent statehood, in 1918, Lviv lay within its borders and continued to be, as it had been for centuries, one of the major centres of Polish culture, learning and art. Lviv was home to one of the oldest and biggest universities in Poland – from 1919 to 1939 known as John Casimir University (Uniwersytet Jana Kazimierza) – the history of which dated back to a Jesuit College founded in the early seventeenth century. After the Second World War, as a result of the Yalta Conference, Poland lost its so-called Eastern Borderlands (partly present-day Lithuania, Belarus and Ukraine) to the USSR (and the Ukrainian Soviet Socialist Republic), including Lviv and other towns and cities now in western Ukraine. Today, since the fall of the USSR, in 1991, and the regaining of independent statehood by Ukraine, Lviv has lain within its borders, cultivating the traditions of a multi-cultural city.

emphasised that in recent decades the history of music in Lviv (including the contributions to that history made by representatives of the Ukrainian community) – the history of the Musicology Department at Lviv University (from 1912 till its closure in the autumn of 1939), its Ukrainian undergraduates in general, and Myroslaw Antonowycz in particular – has been presented and documented in numerous publications, ranging from articles to monographs.

Among the studies addressing this subject, particularly noteworthy are publications by such scholars as Vasył Vytvytsky, Lyubov Kyyanovska, Leszek and Teresa Mazepa, Yuriy Yashynovsky, Michał Piekarski and above all Uliana Hrab; the author also hopes to be numbered among them.³ Unfortunately, most of the works by these

- 3 See e.g. Vasylyy Vytvyč'kyy, 'Muzychnyy Lviv' [Musical life in Lviv], in: *Muzychnymy shlyakhamy. Spogady* [Musical paths: memoirs], Munich 1989, pp. 52–63; Luba Kijanowska, *Halyc'ka muzychna kul'tura XIX–XX stolittya* [Musical culture in Galicia during the nineteenth and twentieth centuries], Chernivtsi 2007; Leszek Mazepa, 'Szkolnictwo muzyczne we Lwowie (XV–XX w.)' [Musical schooling in Lviv (15th to 20th c.)], in: *Studia z dziejów Lwowa* [Studies from the history of Lviv], eds. Henryk W. Żaliński and Kazimierz Karolczak, vol. 1, *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura* [Lviv: the city, its society and its culture], Kraków 1995, pp. 19–26; Leszek Mazepa and Teresa Mazepa, *Śláh do Muzičnoï Akademii u L'vovi: u dvoh tomah* [The road to Lviv Music Academy, in two volumes], vol. 1, *Vid dobi miških muzikantiv do Konservatoriï* [From the era of municipal musicians to the Conservatoire], Lviv 2003; Jurij Jasinowski, 'Adolf Chybiński i jego ukraińscy uczniowie na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie' [Adolf Chybiński and his Ukrainian students at John Casimir University in Lviv], in: *Muzykologia we Wrocławiu. Ludzie – historia – perspektywy* [Musicology in Wrocław: people, history and perspectives], ed. Maciej Gołąb, Wrocław 2005, pp. 113–118; 'Listi Adolfa Hybinskiego do Myroslawa Antonovyča' [Adolf Chybiński's letters to Myroslaw Antonowycz], ed. Jurij Jasinovskij, *Musica Humana* [Lviv] 1 (2003), pp. 67–110; Michał Piekarski, *Przerwany kontrapunkt. Adolf Chybiński i początki polskiej muzykologii we Lwowie 1912–1944* [Interrupted counterpoint: Adolf Chybiński and the beginnings of Polish musicology in Lviv 1912–1944], Warsaw 2017; Michał Piekarski, 'Działalność polskich i ukraińskich wychowanków lwowskiej szkoły muzykologicznej (do 1939 roku)' [The work of Polish and Ukrainian students of the Lviv school of musicology (up to 1939)], *Rozprawy z Dziejów Oświaty* 47 (2010), pp. 73–108; Małgorzata Sieradz, '„Kwartalnik Muzyczny” (1928–1950) a początki polskiej muzykologii' [Kwartalnik Muzyczny (1928–1950) and the beginnings of Polish musicology], Warsaw 2011; Małgorzata Sieradz, 'Lwowsky uczniowie Adolfa Chybińskiego jako autorzy czasopism muzycznych (do roku 1939)' [Students of Adolf Chybiński in Lviv as authors of musical periodicals (up to 1939)], *Muzyka* 57 (2012) no. 4, pp. 71–95; Uljana Hrab, *Muzikologiá ák universitets'ka disciplina. Lviv'ska muzikologična škola Adolfa Hibinskogo (1912–1941)* [Musicology as a university discipline: Adolf Chybiński's Lviv school of musicology], Lviv 2009; Uljana Hrab, 'Adolf Chybiński i Lwowska Szkoła Muzykologiczna' [Adolf Chybiński and the Lviv school of musicology], in: *Muzykologia we Wrocławiu*, pp. 101–111; Uljana Hrab, 'Lviv'ska muzikologična škola Adolfa Hibinskogo ák cilicnij naukovo-doslidnij naprámu u pols'komu ta ukraińskomu muzikoznavstvi' [Adolf Chybiński's Lviv school of musicology as an integral scholarly-research direction for Polish and Ukrainian musicology], *Musica Galiciana* 10 (2007), pp. 29–35; Uljana Hrab, 'Ukraińscy uczniowie Adolfa Chybińskiego we Lwowie' [Adolf Chybiński's Ukrainian students in Lviv], *Musica Galiciana* 12 (2010), pp. 129–140; Uljana Hrab, 'Z historii stosunków polsko-ukraińskich w środowisku muzycznym Uniwersytetu Lwowskiego w pierwszych trzech dekadach XX wieku' [From the history of Polish-Ukrainian relations within the music environment of Lviv University during the first three decades of the twentieth century], *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Edukacja Muzyczna* 11 (2016), pp. 133–144. The periodical *Musica Humana*, published by the Mykola Lysenko Academy of Music, has also printed the above-mentioned sketch by Myroslaw Antonowycz himself, 'Spohadi pro Adolfa Hibinskogo ta Lviv's'kij universitet' [Recollections of Adolf Chybiński and Lviv university], ed. Jurij Jasinovskij,

authors have been published in languages less prominent in the international arena, namely, Polish and Ukrainian. Among the publications that might popularise Antonowycz further afield, we can perhaps point to just Uliana Hrab's biographical sketch published in 2015 and encyclopaedic entries in the main music lexicons.⁴ In addition, in 2020, Peter Lang published Małgorzata Sieradz's monograph *The Beginnings of Polish Musicology*,⁵ devoted largely to the history of musicology at John Casimir University and to its founder, Adolf Chybiński; that book also includes many passages concerning Ukrainian musicology students at John Casimir University and their presence in the musical life of Lviv and on the pages of musical, musicological and socio-cultural periodicals. Finally, it should be pointed out that Hrab, whose output includes dozens of articles, studies and essays devoted largely to the history of Ukrainian music and culture of more recent times, including Lviv as the focal point of a colourful, multi-ethnic community of cultural figures and scholars, in 2019 published a monograph of Myroslaw Antonowycz.⁶ This book was published by the Ukrainian Catholic University in Lviv; it is not easily accessible, and we can only hope that perhaps in the not-too-distant future an English, German or Polish translation will appear – and it is worth striving to ensure that such a translation is published, since the multitude of information concerning not just the output and activities of Antonowycz himself, but also the environment in which he lived and worked, may interest not only musicologists, but also historians of the twentieth century, historians of learning and cultural scholars.

The literature devoted to musicology in Lviv and its representatives from various nations, including Antonowycz, is rich. Hence I considered it particularly important to fill in a gap in the literature and prepare an article presenting little-known letters which the musicologist wrote to his Lviv mentor, which constitute a pendant to the set of twenty-seven letters, published around twenty years ago, written by Chybiński to Antonowycz between 1942 and 1952 (supplemented with four short missives sent to Utrecht by the Polish musicologist Maria Szczepańska (1902–1962),

Musica Humana 1 (2003), pp. 58–66. In 2007, at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Elżbieta Ochwat wrote a dissertation on the department of musicology at John Casimir University in Lviv 1912–39, but that work has not been published.

- 4 Uliana Hrab, 'Myroslaw Antonowycz und seine wissenschaftliche Biografie', *Musikgeschichte in Mittel- und Osteuropa* 16 (2015), pp. 87–95; Ellinor Bijvoet, 'Antonowycz Myroslaw', in: *Grove Dictionary of Music and Musicians*, vol. 1, London 1980, p. 495; Jurij Jasynov's'kyj, 'Antonovyč, Antonowycz, Myroslaw, Myroslaw', in: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, vol. 1, Kassel 1994, cols. 799–800.
- 5 Małgorzata Sieradz, *The Beginnings of Polish Musicology*, transl. Lindsay Davidson, Berlin 2020 (= Eastern European Studies in Musicology 20): https://www.peterlang.com/free_download?document_id=1068858&product_form=ebook&publication_type=pdf, accessed 31 March 2022.
- 6 Ulyana Hrab, *Myroslaw Antonowycz: Intelektual'na biografiya / Myroslaw Antonowycz: an Intellectual Biography*, Lviv 2019. This monograph includes a bibliography with almost five hundred items in the subject literature, including nearly thirty by Hrab herself. See also the review of this publication prepared by Olena Berehova in the present issue of *Muzyka*.

a graduate of the Lviv Department of Musicology and long-serving assistant to Adolf Chybiński).⁷ I drew attention to that set of letters, held in the Chybiński Archive at Poznań University Library,⁸ years ago, during preliminary research, the results of which enabled me to document the early history of musicology in Poland. Antonowycz's letters, alongside the writings of Józef Michał Chomiński, Ludwik Bronarski, Henryk Opieński and many other representatives of academic and artistic milieux active during the first half of the twentieth century, became one of the principal epistolary sources that I used when preparing a monograph of the first Polish scholarly musicology periodical, *Kwartalnik Muzyczny*, founded and run by Adolf Chybiński from 1928 to 1933 and (after its reactivation) between 1948 and 1950.⁹

Quotations from that correspondence have already appeared in several publications, including by Uliana Hrab.¹⁰ Yet only when we read all the extant writings in full, particularly with an awareness of the context outlined in the above-mentioned edition of Chybiński's letters to his younger colleague,¹¹ do we obtain not just a full picture of the relationship between these two representatives of different generations, different nations and – as a result – different musicological worlds, but also evidence of Antonowycz's strong attachment to his academic roots in Lviv, as well as a picture of the dilemma faced by a young scholar cast into unknown territory, alone and wrestling with the difficulties that lurked both on his professional path and in his daily life, gratefully receiving words of support from Poznań. It should be emphasised that in the letters from the Dutch towns of Culemborg and Utrecht, and also earlier, we repeatedly find words expressing that gratitude:

I feel it to be my pleasant and honourable duty to write to you, professor, to express in this way my deepest gratitude for the protection and assistance that you have offered me so many times (Burkanów, 23 August 1939),

or this, more than ten years later:

I thank you most sincerely for everything, especially for the magnanimity [which] always buoys my spirits and gives me strength to carry on working (Culemborg, 22 July 1950).

7 'Listi Adolfa Hibinskogo do Miroslava Antonovyča', ed. Jurij Jasinov'skij, *Musica Humana* 1 (2003), pp. 67–107 (and Maria Szczepańska's letters on pp. 108–110).

8 Adolf Chybiński's legacy is held in two university libraries in Poland. Documents, correspondence, personal papers, part of his library and copies of publications dated to the end of 1943, which he transported out of Lviv when being evacuated to Kraków and left there with friends, were subsequently donated to the PWM Archive, and then deposited with the Department of Special Collections (Music Collections Section) of the Jagiellonian Library in Kraków. Documents from the years 1944–52 (and some earlier ones, as well) are held in the Department of Special Collections (Music Collections Workshop) at Poznań University Library. After the war, Chybiński was associated with Poznań University until his death.

9 M. Sieradz, „*Kwartalnik Muzyczny*” (1928–1950).

10 See e.g. the above-mentioned monograph of Antonowycz and article 'Z historii stosunków polsko-ukraińskich'.

11 'Listi Adolfa Hibinskogo'.

Their mutual respect, which is evident in their letters, came from the three-year course that Antonowycz pursued under Adolf Chybiński's guidance at the Institute of Musicology of John Casimir University in Lviv. Antonowycz was one of only ten Ukrainian undergraduates to have studied on that department during its twenty-five-year existence. The others were Yakiv Kozaruk, Borys Kudryk, Yaroslava Kolodiy, Maria Bilynska, Osyp Zaleski, Stefania Turkiewicz-Lukiyanovych, Yaroslav Marynovych, Volodymyr Bozhyk (Walter V. Bozyk) and Józef (Osyp) Chomiński.¹² Uliana Hrab supplements the list of Ukrainian musicology students in Lviv with the name of Róża Smereczyńska-Szul,¹³ and she and other scholars also include in that group the composer and conductor Nestor Nyzhankivsky, who in 1913–14 took private lessons in harmony and counterpoint from Chybiński and was also one of the first – albeit informally – to attend university lectures in music history; he suspended his studies in Lviv in connection with the outbreak of the First World War and ultimately took his doctorate in history in Vienna, in 1923.

(It is worth explaining here that from the point of view of the history of Polish musicology, a degree of confusion is caused by the presence on that list of the name of Chomiński, one of the chief representatives of the second generation of musicology scholars in Poland. After 1945, this son of a Greco-Catholic cleric, Eugeniusz, and Helena (née Drohomirecka) declared himself to be 'A Pole, a citizen of Poland, of the Roman Catholic faith',¹⁴ yet before the war he was unequivocally numbered among representatives of national minorities in Poland, which Professor Chybiński expressed (not without recognition of his academic potential) with such words as: 'I am also afraid that my best historian will be not a Pole, but a Ruthenian,¹⁵ Chomiński, who has written a marvellous work on imitation technique in the thirteenth and fourteenth centuries that surpasses the results of existing literature on the subject',¹⁶

12 Quoted after M. Piekarski, 'Działalność', p. 80.

13 U. Hrab, 'Ukraińscy uczniowie', p. 138.

14 From a CV written by Chomiński in 1950, held in the Warsaw University Archive, quoted after Maciej Gołąb, *Józef Michał Chomiński. Biografia i rekonstrukcja metodologii* [Józef Michał Chomiński: a biography and reconstructed methodology], Wrocław 2008, p. 21.

15 It should be stressed that the question of the coexistence of ethnic groups inhabiting eastern Slavic lands, and consequently the distinction between Ruthenians, Ukrainians and other minorities of the former lands of the Kingdom of Galicia and Lodomeria, was closely linked to historical conditions, a sense of national and religious belonging, and also linguistic identification, and it has been researched by many historians. See e.g. Jerzy Tomaszewski, *Mniejszości narodowe w Polsce* [National minorities in Poland], Warsaw 1991; Konrad Mozgawa, 'Relacje rusińsko-ukraińskie u progu XX wieku. Rusini – Ukraińcy, czy odrębny naród?' [Ruthenian-Ukrainian relations around the turn of the twentieth century: Ruthenians and Ukrainians – a separate nation?], *Repozytorium Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*, <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/4038>, accessed 19 April 2022. In works documenting the history of Polish musicology (Uliana Hrab, Michał Piekarski and others), 'Ukrainians' is adopted as the binding term, with 'Ruthenians' used only in quotations from sources.

16 Letter from Adolf Chybiński to Ludwik Bronarski, Lviv, 3 October 1932, in: *Adolf Chybiński – Ludwik Bronarski. Korespondencja 1922–1952*, vol. 1, 1922–1939, part 1, 1922–1933, ed. Małgorzata Sieradz, Warsaw 2020, p. 162.

and elsewhere: 'A dissertation on Liszt's harmonic writing is being written by my student Chomiński (a Ruthenian), an incredibly gifted man who knows an amazing amount'.¹⁷)

The two decades between the world wars in the reborn Poland, which proved difficult also for academic environments, particularly in such a multi-cultural melting pot as Lviv, have been described by many historians.¹⁸ Besides the controversies over higher education reforms, one of the main sources of misunderstandings has been the question of nationality. We cannot forget that on the grounds of John Casimir University and other educational establishments in Lviv, organisations of a nationalist character had active participants among students of all national groups. For a long time, Polish-Ukrainian conflicts manifested themselves mainly beyond the university's walls, but in the autumn of 1938, in the face of events linked to the creation of Carpathian Ukraine, with Andriy Brodiy as prime minister, the situation deteriorated at the university itself. Not for the first time during the inter-war period, the vice-chancellor suspended classes. All the more commendable, therefore, was the attitude adopted by the head of the musicology department, professor Adolf Chybiński, who, as always in such situations, urged his students to concentrate first and foremost on their studies, despite the prevailing moods, and did not discriminate among his students, assessing them not by their nationality, but by their academic potential.

The same attitude had been manifest also earlier (as evidenced by Józef Chomiński's opinions, quoted above), around the turn of the 30s, as is borne out, for example, in the professor's words, quoted by Uliana Hrab, which he addressed in 1938 to the university authorities in connection with his student Myroslaw Antonowycz's application to be exempted from paying university fees. He wrote about him as one of the most diligent students, who 'works assiduously and systematically despite very difficult financial conditions', and elsewhere: 'Mr Antonowycz, a singularly calm and balanced person, hardworking and a model of probity, passes all

17 Letter from Adolf Chybiński to Ludwik Bronarski, Lviv, 30 December 1933, in: *ibid.*, p. 209. A succinct and apt wording that conveys the complexity of the problem of national identity present in Galicia is employed by Maciej Gołąb, who entitles a chapter describing Chomiński's family roots and early years 'Gente Ruthenus – natione polonus'. See M. Gołąb, *Józef Michał Chomiński*, p. 21.

18 On John Casimir University, see e.g.: Jan Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret kresowej uczelni* [John Casimir University in Lviv 1918–46: portrait of a borderland university], Kraków 2007; Ewa Bukowska-Marczak, *Przyjaciele, koledzy, wrogowie? Relacje pomiędzy polskimi, żydowskimi i ukraińskimi studentami Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie w okresie międzywojennym (1918–1939)* [Friends, colleagues, enemies? Relations between Polish, Jewish and Ukrainian students of John Casimir University in Lviv during the inter-war years (1918–39)], Warsaw 2019; *Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie* [Academia Militans: John Casimir University in Lviv], ed. Adam Redzik, Kraków 2017, see chapter 10.5: Adam Redzik, 'Konflikty narodowościowe: sprawa ukraińska, zajścia antyżydowskie' [National conflicts: the Ukrainian question and anti-Jewish incidents], pp. 188–196.

colloquiums and examinations systematically and consistently, always with good or very good marks, works at the seminary, being constantly prepared. [...] paying no heed to matters that disrupt studies'.¹⁹ The professor repeatedly mentioned his dilemmas over unrest at the university in letters to trusted acquaintances: 'university-polytechnic quarrels are continuing in Lviv, as you know as well as I do from the newspapers, as I do not get involved in anything whatsoever, being of the opinion that it is better to work during quarrels than to idle while waiting for peace. My students and assistants are also working hard and have nothing but praise for work as an antidote to "politics"'.²⁰

He had expressed a similar opinion eighteen months earlier: 'I'm very worried about the state of things at the university. Since last year I've had several students whom I've liked for their hard-working attitude and reliability [...] and whom I appreciate because they are generally gifted and also intelligent and enthusiastic individuals. But what of it when quarrels are thwarting my best intentions and hampering systematic pedagogic work. All of them without exception are calm individuals not disposed to quarrelling'.²¹ Let us recall that the students from the 'last' year, 1936, included Antonowycz. As a student, by dint of his knowledge and especially his interest in early music and ethnomusicology, which coincided with Chybiński's own main areas of research, he became one of the students whom the latter particularly esteemed. Chybiński, aware of Antonowycz's artistic passions and aptitudes, treated him with kindness and respect. He decided to recommend him to Nestor Nyzhankiv'sky, who at that time was a professor at one of the institutions of higher musical education in Lviv, the Mykola Lysenko Higher Institute of Music (HIM), known as the 'Ukrainian conservatoire', where the teaching staff comprised mostly Ukrainians, which played a significant role in cultivating Ukrainian culture and art. Chybiński had known Nyzhankiv'sky for quite some time. He was not only, as already mentioned, one of Chybiński's first students, but also a companion from his student years in Munich. Years later, he recalled episodes from those years in a letter to Antonowycz: 'In Munich, Nestor and I went to concerts very often [...]. But Nestor did not have enough money for tickets. So I would take him with me, as I did to Wagner performances at the Prinzregententheater. Fond memories!', and in his unpublished memoir, he noted that '[Nestor was] undoubtedly the most "European" and the most educated'.²²

19 Documents from Myroslaw Antonowycz's personal file, held in the Derzhavnyy Arkhyv Lvivskoy oblasti, f. 26, op. 2, spr. 33, pp. 6 and 9, quoted after U. Hrab, 'Ukraińscy uczniowie', pp. 131–132.

20 Letter from Adolf Chybiński to Ludwik Bronarski, Lviv, 27 February 1939, in: *Adolf Chybiński – Ludwik Bronarski. Korespondencja 1922–1952*, vol. 1, 1922–1939, part 2, 1934–1939, ed. Małgorzata Sieradz, Warsaw 2021, p. 192.

21 Letter from Adolf Chybiński to Ludwik Bronarski, Lviv, 9 November 1937, in: *ibid.*, p. 160.

22 See letter of 23 July 1950, in 'Listy Adolfa Hibinskogo', p. 94, and Adolf Chybiński, 'Pamiętnik z lat 1880–1944 i dziennik z lat 1944–45' [Memoir from the years 1880–1944 and diary from 1944–45],

At the HIM, besides singing lessons with Odarka Bandryvska, which he chose as his major subject, Antonowycz also attended a piano class with Nyzhankivs'ky and conducting lessons with Mykola Kolessa, son of the eminent Ukrainian composer and folklore scholar, literary historian and musicologist Filaret Kolessa (also a professor of the HIM). As he himself recalled years later, he was grateful to Chybiński for not only appreciating his talent and musical abilities, but also urging him to choose the Ukrainian conservatoire, and not one of the Polish schools in Lviv, mainly so he would not become detached from his native roots and the milieu of Ukrainian musicians.²³ It should be added that at that time Antonowycz also worked as choirmaster of the Uniate seminary in Lviv, which also distinguished him as a man devoted to music both in his academic studies and in his artistic activities. As the future would come to show, that experience helped him to survive the first period of post-war emigration and marked out a lifelong artistic path parallel to his academic career.

The young Lviv graduate was due to complete his three-year course under Chybiński's guidance with a master's diploma work on songs by Ukrainian composers. However, he did not manage to finish that work,²⁴ although in the summer of 1939 he did conduct preliminary archive research and gather sources. In the first of the letters preserved in Poznań, dated late August 1939, he wrote: 'I want to share with you the pleasure I gain from the thought that in the coming days I will be travelling to Tarnopol and other towns with the purpose of collecting material for my work, and in the hope of finding interesting, hitherto undiscovered, materials' (Burkanów, 23 August 1939).

In 1941 Antonowycz travelled to Vienna, to continue his singing studies. In a recollection quoted by Hrab, he wrote: 'War or not, Germany or not, homeland or not, I'm travelling to that celebrated Vienna [...]. New prospects are emerging: the

typescript held in the Poznań University Library, in the Special Collections Department, Music Collections Workshop, Adolf Chybiński Archive (hereafter AACB-BUAM), shelf-mark 800/1, see section 'Lwów i Zakopane 1912–44' [Lviv and Zakopane 1912–44], p. 99. Chybiński sent his memories of the Nyzhankivs'kys (Nestor and his father, Ostap), together with the manuscript of Nestor Nyzhankivs'kys Fugue on the theme B-A-C-H, dedicated to the addressee, to Antonowycz, who was evidently touched by the gesture: 'I won't even attempt to find the words to suitably express my boundless gratitude, as I won't find them in my modest dictionary of phrases. [...] the parcel containing the manuscript, and before that the recollections of an artist and a man who was dear to me and to whom – admittedly thanks to you – I also owe a great deal, reached its peak. It really is difficult for me to grasp, within the modest framework of my comprehension, this generous gift, this grandeur and loftiness of spirit which you so often demonstrate to me' (Utrecht, 19 February 1951).

23 See M. Antonovič, 'Spohadi', pp. 58–66.

24 That would have been one of the few end-of-course dissertations by students of the musicology department in Lviv referring to Ukrainian music or musical culture. Only in 1932 did Borys Kudryk defend a dissertation on the history of Ukrainian music in Galicia between 1829 and 1873, from the founding of the choir at the Greco-Catholic cathedral in Przemyśl to the death of Jan Ławrowski.

old university and the world-famous Vienna academy of music'.²⁵ With time, in connection with an artistic contract he had signed, he moved to Linz, and after a year of performances, as his contract was not extended, he found employment at the Städtische Bühnen in Łódź, a city in occupied Poland, about 150 km from Warsaw (within the borders of the General Gouvernement, known by the Nazis as Litzmannstadt). In both those cities, he performed on professional stages and concert platforms, and also in radio programmes, mainly in operatic repertoire. Yet in a letter sent to Chybiński towards the end of 1943, he wrote: 'I'm working in this haven of delusion and hypocrisy and struggling with a great deal of personal and political intrigue. I'm thinking of a future that would in some way be linked to my university past, which will remain dear to me for all eternity' (Litzmannstadt, 23 December 1943). A few years later, he summed up his experiences as a singer as follows:

I ended my 'singing career' while still in the German factory where I had to work, and since that time I've been unable to rise even to the standard I was at before. Truth be known, I have no regrets about that, as I'm indifferent about singing (life has often forced me to be a singer) (Culemborg, 1 April 1949).

While still in Vienna, he undertook further musicological studies with Professor Erich Schenk, a lecturer at Vienna University specialising in the work of the Viennese Classics and in music of the Baroque, which, although not entirely corresponding to Antonowycz's research interests – in Lviv he had focussed on early music, and specially the sacred repertoire of the Eastern Church (above all of the Byzantine-Slavic rite) – did enable him to keep in touch with musicology on a university level. It would appear that contacts between Vienna (and Łódź) and Lviv were constantly maintained at that time, although we have just three letters written by the professor and one by his student from that period. From their contents, however, we learn that at least from the beginning of 1942 Chybiński received regular missives containing current news, and he also availed himself of the opportunity to ask Antonowycz for news from the Austrian publishing market, the titles of the more important German musicological works published since the start of the war, new works on sixteenth-century organ music and dissertations written on the musicology department of Vienna University, which at that time gave the professor at least some sense of having access to the current state of knowledge at the bastion of that discipline which was Vienna University.²⁶

Shortly after the war, Antonowycz decided to remain in exile, choosing the Netherlands as his next destination. Initially, in 1948, he ended up at Culemborg, where he resumed his conducting work: at the local seminary, as he had years earlier in

25 Miroslav Antonovič, *Mizh dvoma svitovymy viynamy. Spohadi* [Between the two world wars: memoirs], quoted after U. Hrab, *Myroslaw Antonowycz: Intelektual'na biohrafiya*, p. 108.

26 See: 'Listi Adolfa Hibinskogo', esp. pp. 73–76.

Lviv, he took up the post of choirmaster; up to 1950, when the seminary was closed, he worked there also as a lecturer. Most important for his future professional career, however, was his decision to continue his musicological studies, which he took up shortly after settling in Holland. He ended up with Professor Albert Smijers, the founder and long-serving head (from 1930 until his death, in 1957) of the musicology department at the Rijksuniversiteit in Utrecht, a scholar widely regarded as the father of the Dutch school of musicology. He wrote about his decision in a letter to Chybiński: 'I can find true satisfaction only in musicological work, for which I wish to devote my modest powers. It is hard to say whether I will succeed, but for the time being I am seizing the opportunity and wish to extend my studies' (Utrecht, 1 April 1949). Although he mentioned that he had 'earned' considerable success as a 'choirmaster', that did not affect the fact that he was leading a lonely life at that time (Culemborg, 18 June 1949). He drew energy for his work, so he claimed, from the letters he received from Chybiński:

[...] at home I received a sumptuous view of the Tatra Mountains, and then a letter. It really boosted my spirits [...]. I gave myself up for a moment to remembering and... forgetting, and then I got down to work with an energy and strength that one can only get – one who had the good fortune to study with you – other than from time spent midst a lush highland landscape, from that incomparable example of industriousness in the snug, yet mighty Institute of Musicology in Lviv (Culemborg, 10 September 1949).

Smijers, who was an authority on research into the history of music of the early Renaissance, above all the output of representatives of the Franco-Flemish polyphony (Josquin des Prez, Jacob Obrecht, Johannes Ockeghem), had been working for more than a quarter of a century on an edition of Josquin's complete works.²⁷ Soon he invited his new doctoral student to help with the edition. Before that came about, however, Antonowycz had to gain further university degrees, which he described thus: 'as regards musicological studies, here they are divided as follows: "Candidate", "Doctorandus" (the equivalent of a master) and Doctor (after the "Doctorandus", you have to write a dissertation and be "promoted")' (Culemborg, 19 February 1950); before taking the 'candidate's exam', a number of 'tentamins' [exams] had to be passed: in acoustics, harmony, formal and harmonic analysis, organology, palaeography, general music history, as a secondary subject 'a period in time or the history of the culture of some "country" important to the development of music', and also 'any chosen minor subject' (he added the list of obligatory literature). At this stage in his education, he planned to prepare a few 'scripts' [treatises], including one 'on the motet *Benedicta es* and masses on that theme' for Smijers, and another, also for Smijers, entitled 'Goethe's *Hafnerslieder* as set by Schubert, Schumann and Wolf', and also, 'for Prof. Reeser – "L. Spohr as an opera composer", with particular consideration

²⁷ *Werken van Josquin des Prés*, Amsterdam 1921–.

of his harmonic writing [...]. [...] for the psychology prof[essor] from the field of music psychology, and one script from any chosen subject – in my case from the history of eastern Europe based on documents published in the [yearbook] *Красный Архив* [Krasnyi Arhiv]' (Culemborg, 11 June 1950). Within six months, beginning on 10 June 1949, he passed seven exams 'in musicology', two 'minor subjects' and the so-called 'full candidate's' exam. Ultimately, he completed his university education and obtained the title 'doctorandus' on 15 December 1950, after taking his final exam, preceded by writing five 'minor' works: '1) The Motet *Benedicta es...* by Josquin and masses by Willaert, de Monte and Palestrina *super Benedicta* 76 pages typescript, 2) Spohr's *Jessonda* 82 pages typescript, 3) three songs by Goethe set by Schubert, Schumann and Wolf, 4) from general history: Boulangismus [Boulangism] and tsarist diplomacy (to be printed) and a paper on music psychology (Géza Révész and Ernst Kurth)' (Culemborg, 15 December 1950).²⁸ He openly admitted:

Only now can I appreciate what was before, not having the possibility of comparing, I really only felt: those inexhaustible treasures of the method of academic work and the possibilities for acquiring knowledge that you gave to your students (Culemborg, 15 December 1950), I owe [my achievements] above all to you, since the foundations of knowledge that you laid down could not be destroyed even by war and arduous experiences (Culemborg, 17 December 1949).

At the end of 1950, the seminary in Culemborg that had given the young immigrant financial stability, at least to a small extent, was closed down. That led Antonowycz, in the spring of 1951, to throw in his lot with the University of Utrecht. This in turn brought serious new challenges. At that time, he confided in his former mentor: 'I have to overcome all the obstacles and difficulties related to the new place of work where I recently began to earn a living. I believe the first "ice" has been crushed! But it cost me a great deal of energy, work and time' (Utrecht, 4 April 1951). He also decided to set up another vocal ensemble – a choir that would perform, like his earlier ensembles, Byzantine chant, and hopefully also songs from Slavic lands, as broadly understood:

I have a lot of work with the recently founded Utrecht male voice choir (35 Dutchmen). I would like to add to the 'programme' valuable traditional songs from various Slavic lands. Unfortunately, I have only one-sided musical material, and I would like to introduce also Polish, Russian, Czech and other songs, for which I have no musical material and no way of acquiring it (Utrecht, 4 April 1951).

28 He had previously planned the history of nineteenth-century Polish culture as one of his minor subjects, but it was difficult to access the necessary literature and he turned to Chybiński: 'I can't find the relevant subject literature. I've tried to import the necessary books from Poland through Dutch bookshops, but I don't know the titles of works on Polish culture (literature, art, political thought, education and religion, etc.) that might be imported now. Even works on Polish literary history – Chlebowski, Wojciechowski – can't be had here, and I cannot do without a history of nineteenth-century Polish literature and art. I'm glad that I have your invaluable work on Karłowicz, and I'm making full use of it. I'm lacking here even literature on nineteenth-century Polish music. Always some difficulties, but I try to surmount them all' (Culemborg, 12 October 1949).

The choir soon began to enjoy success, including internationally. Already one year later, the young conductor had the opportunity to present his singers' art at a congress of the International Musicological Society held in Utrecht. Over subsequent years, he travelled to many European countries with that ensemble – France, Germany and Italy (in Rome, in 1959, they sang before Pope John XXIII, as was reported even in the Dutch daily press);²⁹ years later, in connection with the fortieth anniversary of the choir and of Antonowycz's work as its choirmaster, the *Limburgs dagblad* published an almost full-column article from Utrecht recalling the history of the ensemble known locally as the 'Hollandse Kozakken' ('Dutch Cossacks'), and its founder.³⁰

Despite satisfactory experiences in the role of conductor, Antonowycz's main goal remained the realisation of his academic projects. Immediately after passing the lower-level degrees, he began work on his doctoral dissertation, as he reported: 'I am now beginning the next stage in my work, preparing a dissertation, and I am very glad that I know what work means, as I have [in Chybiński] a prime example' (Culemborg, 18 January 1951). The subject of his work turned out to be almost identical to the subject of his 'doctoral exam', but it was to be expanded, enhanced and treated 'at my own initiative from a different angle'. He admitted: 'that makes it much easier, of course, particularly since I can draw on a mass by La Hèle copied by Prof. Smijers but not published' (Utrecht, 4 April 1951), and thanks to that, just a few months after obtaining his doctorandus degree, he was able to submit to print the monograph that formed the basis of his doctorate. As he had announced, the work from his 'candidate's' period on 'Josquin's motet *Benedicta es* and masses by Willaert, de Monte and Palestrina *super Benedicta*' was expanded, and its title ultimately read as follows: *Die Motette Benedicta es von Josquin des Prez und die Messen super Benedicta von Willaert, Palestrina, de la Hèle und de Monte*.³¹ Among the traditional words of thanks with which he preceded his dissertation – addressed to his promotor, Albert Smijers, and to all the professors who had evaluated the successive stages on the path to his doctorate – Antonowycz devoted a separate paragraph to Chybiński, emphasising the vital energy, organisation and impressive scholarly output of his Lviv mentor – features that had motivated Antonowycz himself to continue his studies:

To close, I would like to offer my sincere thanks to Professor Adolf Chybiński (Poznań). His extraordinary energy for work, in which he was impeccably well organised and methodical, and his numerous scholarly works formed a solid foundation for my further musicological research.³²

29 'Utrechts Byzantijns koor zingt voor Paus', *De Tijd De Maasbode* 115 (1959) no. 37307 (17 October), p. 4.

30 'Zorgen voor de "Hollandse Kozakken"', *Limburgs dagblad* 73 (1991) no. 36 (12 February), p. 2.

31 Pub. Utrecht 1951.

32 *Ibid.*, n.p.: 'Schliesslich sei es mir erlaubt, an dieser Stelle meinen herzlichsten Dank auszusprechen an den Herrn Prof. A. Chybiński (Posen). Seine ungewöhnliche Arbeitskraft, seine vorbildliche Systematik

Soon the newly appointed doctor began planning further research projects:

The only consolation for me is the hope that in August I will start to collect and prepare material for my new work on the sixteenth century. I haven't really decided finally as yet what to begin with. I'll probably first set about a mass or a motet by Josquin des Prez, and at the same time I'll be collecting material for his other works, as well as works by J. Mouton.

If things go well for my (academic) work, and there is some prospect of that, then I might succeed in studying Josquin's works and writing a more expansive work on that subject. J. Mouton is more difficult to work on in that his works have to be gathered from different libraries and archives and copied, and that takes a great deal of time and money. Yet the direction Josquin – Mouton – Willaert is very 'alluring' for me (Utrecht, 9 August 1951).

In the autumn of 1951, a real prospect arose of Antonowycz securing a post at the musicology institute in Utrecht: 'The Utrecht Institute of Musicology is to be moved to a different (bigger) building. It is interesting to think how work will look in the future. It interests me a great deal, since it's possible that I'll be offered an assistant's post with Prof. Smijers. Yet that will be decided by higher authorities' (Utrecht, 28 September 1951). When that did indeed come about, the new assistant wrote with enthusiasm:

My official working day lasts on average 12 hours. From morning till evening, my assistant's job at the university; from evening till night, my work with the choir (groups and individually). Prof. Smijers is beginning preparations for a (practical) edition of works by Obrecht, so I too have a considerable amount of work. But it is pleasant work, since at the same time I can closely analyse the works and choose material for my own later work (Utrecht, 1 February 1952).

Myroslaw Antonowycz's extant letters naturally attest to his strong attachment to his Lviv University roots and his first mentor, Professor Adolf Chybiński. As he wrote: 'anyone who had the opportunity to familiarise himself with your working system and studies will be hard pushed to regard other institutions as perfect' (Utrecht, 28 September 1951). Although during his doctoral studies and his entire professional career, beginning in the late 1940s, he was associated with the university in Utrecht, it should be stressed in the strongest terms that his scholarly attitude was developed during his studies on the musicology department of John Casimir University in Lviv, and his model scholar, as he repeatedly stated, was one of the founding fathers of Polish musicology and the pioneer of musicology in Lviv.

For Chybiński, meanwhile, his student, and with time junior colleague, became a 'window on the world', both during the war, when Antonowycz was living in Vienna (then in Linz and Łódź), and around the turn of the 1950s, when he would send from beyond the Iron Curtain publications not available in Poland

und Organisation der Arbeit, sowie seine zahlreichen wissenschaftlichen Werke haben mir eine feste Grundlage gegeben für meine weiteren musikwissenschaftlichen Studien'. I am grateful to Stanisław Hrabia, head of the Library of the Institute of Musicology of the Jagiellonian University of Kraków for his help in accessing a copy of Myroslaw Antonowycz's monograph.

and take out subscriptions to Western periodicals (e.g. *Acta Musicologica*, paid for by Antonowycz, was sent by its Basle publisher direct to Poznań, see letter from Utrecht of 14 December 1951). During those few years of post-war contacts, Antonowycz sent currently published volumes (and also some archive publications) of 'old Netherlanders': *Werken van Josquin des Prez* and fascicles of the series *Van Ockeghem tot Sweelinck. Nederlandse muziekgeschiedenis in voorbeelden*, edited by Smijers. At Chybiński's request, he carried out preliminary library research to find sources and information not available in Poland, which gave him considerable satisfaction: 'It would give me great pleasure if I could look for something else besides, as I gain a great deal from it, and most importantly it gives me profound moral satisfaction and the joy from work that is so essential in life' (Culemborg, 12 October 1949). In exchange for those efforts, at the professor's request, he was sent new publications from PWM in Kraków: Chybiński's monograph of Mieczysław Karłowicz,³³ as well as a collection of songs and a dictionary of Polish musicians up to 1800 edited by the professor,³⁴ all the issues of the *Kwartalnik Muzyczny* edited by Chybiński, and two volumes appearing in the series *Analizy i Objasnienia Dzieł Wszystkich Fryderyka Chopina* [Analyses and explanations of the complete works of Fryderyk Chopin], edited by the professor, the mazurkas, prepared by Janusz Miketta (1949), and the preludes, prepared by Józef Chomiński (1950), which Antonowycz appraised as follows: 'no "Western European" publisher can boast such a gigantic edition in this field' (Culemborg, 30 January 1950). He treated the books he received like precious souvenirs and wrote with emotion: 'I have not the words to express my gratitude for the letters, for the books, for the matchless example of spiritual fortitude and titanic industriousness that has sustained and sustains my spirits at the most critical moments in my life and encourages me to continue to work and persevere' (Culemborg, 18 June 1949).

Adolf Chybiński, who thanks to the accounts from the Netherlands witnessed the beginnings of his former student's splendid academic and artistic career, did not live to witness his further successes. In 1953, a few months after Chybiński's death, Antonowycz was awarded a prestigious Otto Gombosi scholarship for Harvard University, and several years later, after the death of Albert Smijers, at first by himself, and later with Willem Elders, he undertook to complete the edition of *Werken van Josquin des Prés*, thereby making his name in the history of world musicology.

33 *Mieczysław Karłowicz. Kronika życia artysty i taternika* [Mieczysław Karłowicz: chronicle of the life of the artist and Tatra mountaineer], Kraków 1949.

34 *Od Tatr do Bałtyku. Śpiewnik krajoznawczy* [From the Tatras to the Baltic: a tourist songbook], Kraków 1951; *Słownik muzyków dawnej Polski do roku 1800* [Dictionary of Polish musicians up to 1800], Kraków 1949.

The forty-one letters and nine postcards that Myroslaw Antonowycz sent to Adolf Chybiński published in the appendix are held in Poznań University Library, in the Special Collections Department, Music Collections Workshop, Adolf Chybiński Archive (hereafter AACH-BUAM), shelf-mark 803 III/1, fols. 4–58³⁵. They were all meticulously written by hand and are characterised by their slightly archaic, but beautiful literary Polish, filled with words expressing respect and esteem. Given the specific vocabulary employed (sometimes untranslatable), they are published in the original version, and only excerpts are quoted in this introduction.

APPENDIX

I. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fols. 4–5

Burkanów³⁶, 23.08.1939

Jaśnie Wielmożny Panie Profesorze,

Czuję się do miłego i zaszczytnego obowiązku napisać do Jaśnie Wielmożnego Pana Profesora, aby bodaj w ten sposób dać dowód najgłębszej wdzięczności za opiekę i pomoc, którą mi Jaśnie Wielmożny Pan Profesor tylekroć wyświadczył.

Przy tym chcę podzielić się przyjemnością, jaką sprawia mi myśl, że w najbliższych dniach wybieram się do Tarnopola i innych miast celem zebrania materiałów do swej pracy, i nadzieją znaleźć ciekawe, niespotykane dotychczas materiały.

Wyraz najgłębszego szacunku i wdzięczności proszę przyjąć

MAntonowycz

35 I am grateful to Mr Andrzej Jazdon of the Music Collections Workshop of Poznań University Library for permission to use the described set of letters for this publication.

36 Burkanów, a village in Ukraine near Trembowla, in the Tarnopol district (Ukr. Burkaniv, Terebovlia, Ternopil). As Uliana Hrab writes, Antonowycz visited Burkanów more than once, including during the war, staying with one of his brothers, Evgen, a Greco-Catholic priest.

2. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fols. 7–8³⁷

L[itzmansstadt], 23.12.1943

Jaśnie Wielmożny Panie Profesorze!

Z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku składam J[aśnie] Wielmożnemu Profesorowi najserdeczniejsze życzenia. Spodziewam się, że ten „Nowy Rok” będzie naprawdę nowym rokiem i pozwoli zrealizować dużo ludzkich zamiarów. To jedyna myśl, która dodaje mi sił do wytrwania!

Chciałbym coś napisać o sobie, ale nie znajduję nic godnego wzmianki!

Pracuję w tym przybytku ułudy i obłudy i walczę z mnóstwem osobistych i politycznych intryg. Myślę o przyszłości, która by w jakiś sposób nawiązała z drogą mi po wszystkie czasy uniwersytecką przeszłością.

Moje zdrowie wymaga także gruntownej „reparatury”, niestety na to teraz nie czas. Także moja Matka, jak dowiedziałem się, jest ciężko chora.

Proszę mi wybaczyć, że piszę o osobistych i dodatkowo przykrych rzeczach, ale do pisania czegoś odpowiedniejszego nie jestem teraz zdolny.

Ponawiam swoje życzenia i kreślę się pełny szacunku i wdzięczności.

MAntonowycz

3. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 9

[Culemborg], 08.03.1949

Jaśnie wielmożny Panie Profesorze!

Piszę ten list, chociaż nie wiem, czy dojdzie on do rąk Pana Profesora, gdyż dokładny adres jest mi nieznan.

Ja chciałbym dowiedzieć się, czy nie można by z Polski sprowadzić niektórych prac naukowych Jaśnie Wielmożnego Pana Profesora, a także czy nie można by tam dostać prac muzykologicznych niektórych wybitniejszych autorów radzieckich?

Nie śmiem pytać się o zdrowie i powodzenie Jaśnie Wielmożnego Pana Profesora, chociaż cieszyłbym się niezmiernie, gdybym mógł coś o tym [się] dowiedzieć, jak także o byłym studencie Pana Profesora P. Markiewiczu – czy ma on także jakie prace naukowe z zakresu muzykologii?

W głębokim szacunku i wdzięczności kreślę się:

Mirosław Antonowycz

4. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 10

[Culemborg], 01.04.1949

Wielmożny Panie Profesorze!

Nie będzie przesadą, gdy powiem, że dzień, w którym dostałem przecenny [sic] list od Pana Profesora był najświetniejszym dniem w ostatnich czasach mego życia, i za tą hojną i drogocenną niespodzianką najserdeczniej dziękuję!

37 The envelope of this letter is extant (AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 6). Addressed to ‘Herrn Professor / Chybiński Adolf / Lemberg / Ujejskiego 12 / G.G. Distr. Galizien’, sent by ‘MAntonowytch / Litzmannstadt / Clausewitzstr. 24/24’ (now Kpt. Stefan Pogonowski Street in Łódź).

Naprawdę nie wiem, co mam pisać, jak wyrazić moją radość i wdzięczność swemu losowi za to, że pozwolił mi być studentem Pana Profesora i zdobywać nie tylko muzykologiczną wiedzę pod nieprześcignionym kierownictwem Pana Profesora, ale także zapał, wytrwałość i miłość do pracy, którymi zdaje się jedynie umożliwiły przetrwać naprawdę straszne chwile mego życia.

Dziękuję także serdecznie za dobre „nowiny” o zdrowiu i pracy Pana Profesora i o innych muzykologach, którzy wyszli ze słynnej lwowskiej szkoły muzykologicznej, i że większość ich okazała się godną nazywać się uczniami Pana Profesora. Cieszę się także bardzo, że – jak Pan Profesor pisze – życie muzyczne w Polsce tak pięknie się rozwija i tak szybko postępuje naprzód, wyprzedzając na pewno niejedno państwo z Zachodniej Europy³⁸.

W Holandii od 1939 r. nie pojawiła się żadna praca naukowa o Chopinie. Ostatnia była dysertacja napisana około 1929 r[oku]. Są to wiadomości od prof[esora] muzykol[ogii] Smijersa, u którego ja próbuję przedłużać swoje studia muzykologiczne. Do Utrechtu, względnie w pobliże Utrechtu dostałem się tym razem jak[o] Dirigent Chóru. Swoją „śpiewaczą karierę” zakończyłem właściwie jeszcze w niemieckiej fabryce, gdzie musiałem pracować i od tego czasu nie mogłem się podnieść nawet do poziomu, na którym przedtem byłem. Prawdę powiedziawszy, za tym nie żałuję, gdyż do śpiewu jestem obojętnym (często zmuszało mnie życie być śpiewakiem), a prawdziwe zadowolenie może mi dać tylko praca muzykologiczna, dla niej chciałbym poświęcić swoje skromne siły, czy mi się to uda – trudno powiedzieć, tymczasem korzystam z okazji i studia swoje chciałbym przedłużać. Przeszkadza mi trochę praca z chórem seminarzystów, gdyż częste występy na koncertach i w radio, a szczególnie przygotowania do nich (brak materiałów nutowych) zabierają dużo czasu.

Zdrowie moje, pomimo ciężkich chorób w [19]44 r. (ponowne zap[alenie] płucnej, rozszerz[enie] serca, gangrena dziąseł, zap[alenie] naczyń nerkowych i nerwowe bóle – i to prawie wszystkie jednocześnie) wróciło do zupełnie normalnego stanu.

Pan M[arynowycz] Jarosław, o ile to jest prawdą, nie żyje³⁹. Na tym kończę list i proszę wybaczyć za nieodpowiednią formę i treść listu pisanego pod wrażeniem przeżytej radości. Ośmielam się prosić przekazać serdeczne pozdrowienia dla Pani dr Szczepańskiej.

Wyrazy głębokiego szacunku i wdzięczności proszę przyjąć:

Mirosław Antonowycz

Jeżeli byłoby możliwym dostać książkę Pana Profesora o Karłowiczu⁴⁰, byłbym niezmiernie wdzięczny.

38 A letter sent from Poznań on 21 March 1949 contains information on the state of post-war Polish musical culture (the work of musical institutions – the philharmonic, the opera, PWM Edition and musicology departments at Polish universities) and the successes enjoyed by a group of musicologists from the Lviv school (Hieronim Feicht, Zofia Lissa, Józef Michał Chomiński, Stefania Łobaczewska, Maria Szczepańska and others), see 'Listy Adolfa Hibinskogo do Mirosława Antonowycza', ed. Jurij Jasinowskij, *Musica Humana* 1 (2003), pp. 67–110, here pp. 76–79. Appended to the letter was a list of more than twenty publications issued by PWM since 1945 (not including sheet music).

39 Jarosław Marynowycz (1916–63), one of Adolf Chybiński's most outstanding Ukrainian students. The information sent by Antonowycz turned out not to be true. As Jurij Jasinowski writes, for example, Marynowycz moved after the war to Kyiv, where he worked with the musicologist Mykola Maxymovych Hordiychuk (see Jurij Jasinovskij, 'Nevidomi spohady Myrosława Antonowycza' [Unknown recollections of Myrosław Antonowycz], *Problemy Slo'vianoznavstva* 52 (2002), pp. 181–188); earlier, after graduating from Kyiv Conservatoire, he was associated with the Maxym Rylsky Institute of the Theory and History of Art, Folklore and Ethnography of the Ukrainian Academy of Sciences, and also with the editorial board of the periodical *Mistectvo* (see Uliana Hrab, 'Ukraińscy uczniowie Adolfa Chybińskiego we Lwowie' [Adolf Chybiński's Ukrainian students in Lviv], *Musica Galiciana* 12 (2010), pp. 129–140).

40 Adolf Chybiński, *Mieczysław Karłowicz. Kronika życia artysty i taternika* [Mieczysław Karłowicz: a chronicle of the life of an artist and Tatra mountaineer], Kraków 1949.

5. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 11

[Culemborg], 10.04.1949

Wielmożny Panie Profesorze!

Piszę ten list, chociaż boję się, że pisuję za często!?

Pewne językowe trudności nie pozwalają mi wszystkiego opisać tak, jak bym tego pragnął. Z tych też powodów nie odważam się opisywać swoich przeżyć za ostatnie czasy, gdyż wiem, a raczej domyślam się, że niepoprawnie napisany list może być przykrym dla Wielmożnego Pana Profesora! Ja byłbym bardzo wdzięczny, gdybym przy okazji dowiedział się, czy domysły moje są słuszne, czy bez podstaw. Wtedy próbowałbym napisać obszerniej, chociaż i może z grubszymi błędami (mniej poprawnie). Nie wiem, czy wyrażam się dość zrozumiale, a nie mam nikogo, komu bym mógł dać ten list do poprawy.

Ja chciałbym w pierwszej mierze złożyć najserdeczniejsze świąteczne życzenia Wielmożnemu Panu Profesorowi i Pani doktor Szczepańskiej.

Przy okazji pozwolę sobie także zwrócić uwagę na pewne audycje holenderskiego radia, a mianowicie: 14 IV godz. 20.45 czas z[achodnio]europ[ejski] fala 245 względnie 1875; 15 IV godz. 20.12 fala 475; 23 IV godz. 12 w nocy fala 415 albo 301 – aby dokazać, jakie dziwne zainteresowania mają tu ludzie.

Na tym kończę list i proszę wybaczyć za błędy językowe i za częste pisanie.

W głębokim szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

Culemborg (Utrecht) / Ridderstraat 42.b. / Nederland

6. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fols. 12–13

[Culemborg], 02.05.1949

Najserdeczniej dziękuję za pozdrowienia i świąteczne życzenia. List z pozdrowieniami dostałem w chwili, kiedy naprawdę potrzebowałem „rozdry”. W tym też dniu dostałem książkę Pana Profesora o Karłowiczu. Za te przemiłe i drogocenne niespodzianki najserdeczniej dziękuję.

Czytam książkę o Karłowiczu i nie wiem, jak mam za nią odwdziżyć się. Książka ta bowiem [jest] dla mnie precyzyjnym skarbem, gdyż przypomina mi najpiękniejsze chwile przeżytego i zachęca do dalszej pracy.

Pracy mam dużo, gdyż przedłużanie studiów muszę traktować jak „zajęcie poboczne”. Różne trudności muszę przewycięzać. Także ciężkie przeżycia wojennych lat wytarły z pamięci sporo rzeczy. Próbuję jednak wszystko przełamać. Potrzebny mi jest tylko czas.

Chciałbym prosić o *Słownik Muzyków Polskich* Pana Profesora⁴¹, ale nie odważam się, gdyż nie wiem, jak zwrócić należytość.

Do Pana Profesora postanowiłem napisać trochę później, podziękować za tak hojny podarunek, gdyż swoim częstym pisanem nie chcę nadokuczać.

Na tym kończę i proszę mi wybaczyć, jeżeli coś napisałem niepoprawnie po polsku.

W prawdziwym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

41 Adolf Chybiński, *Słownik muzyków dawnej Polski do roku 1800* [Dictionary of musicians in Poland up to 1800], Kraków 1949.

7. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 14

Utrecht, 26.05.1949

Dopiero teraz, gdy zacząłem pisać ten list, odczułem, że postąpiłem strasznie nietaktownie, nie podziękowawszy nawet dotychczas za precenną pracę o Karłowiczu.

Prawda, ja dziękuję za tę książkę każdorazowo, gdy ją czytam, czy ją tylko widzę, a czytam ją – czy właściwie czytuję ją – zawsze, gdy chcę się bodaj na chwilę przenieść w inny świat, świat, który jest mi tak bliski, drogi, a jednak daleki...

Naprawdę nie wiem, w jaki sposób mógłbym się odwdziżyć za tak drogocenny podarunek?

Pocieszam się nadzieją, że kiedyś znajdę do tego sposobność, abym mógł pokazać dziełem to, czego nie umiem wyrazić słowem.

Chciałbym coś napisać o sobie, ale nie ma nic godnego uwagi. Życie muzyczne na zachodzie – jak już pisałem – nie jest teraz specjalnie ciekawe i na pewno nie dorównuje – jak to mogę wnioskować z listów Pana Profesora – temuż życiu w Polsce!

Jeszcze raz proszę wybaczyć mi to moje niefortunne postąpienie, zrobione w najlepszej mierze aby nie dokuczać swoimi listami.

Pełny wdzięczności kreślę się w najgłębszym szacunku:

MAntonowycz

8. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 15

[Culemborg], 18.06.1949

Zaczynam pisać ten list i staję jak zwykle przed tą samą trudnością. Trudno mi go pisać, gdyż braknie mi słów, aby wyrazić swoją wdzięczność za listy, za książki, za niedościgniony przykład siły ducha i tytanicznej pracowitości, przykład, który mnie podtrzymywał i podtrzymuje na duchu w najkrytyczniejszych chwilach mego życia i zachęca mnie do dalszej pracy i wytrwania.

Może za często w swoich listach powtarzam się, ale wykorzystuję słowa Pana Profesora: „nie krępować się i pisać, kiedy tego dusza zapagnie...”, i ja piszę nie tylko wtedy, kiedy dusza zapagnie, ale i to, co dusza moja dyktuje, a ona dyktuje zawsze to samo...

Za list i za książkę o muzykach dawnej Polski jestem niezmiernie wdzięczny, gdyż jest ona dla mnie nie tylko drogocenną pamiątką, ale nieocenionym źródłem, z którego mogę czerpać wiadomości pewne i obiektywne, wiadomości, na które tutejsza nauka jest bardzo skąpa.

Nie wiem tylko, jak mógłbym się odwdziżyć za te przecenne posyłki!?

O sobie niestety nie mam nic ciekawego donieść. Prowadzę życie samotnicze, pomimo znacznych „sukcesów”, których „dorobiłem się”, jak[o] dirigent chóru, a które dla mnie nie przedstawiają żadnej wartości... Przebywam tutaj dopiero około roku, a z uniwersytetem związałem się jeszcze później. Ostatnie lata pomimo moich wysiłków, przebywałem, że tak się wyrażę, poza sferą muzykologii.

Na zdrowie swoje – pomimo że w ostatnim dziesięcioleciu tyle przechorowałem i przeżywałem, nie mogę narzekać, nie uwzględniając oczywiście mniejszych niedyspozycji żołądka i serca. Siłę i zapał do pracy mam jak przed laty.

Jeszcze raz najserdeczniej dziękuję za wszystko i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności

M.Antonowycz

9. AACB-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 16

[Culemborg], 13.08.1949

Najserdeczniej dziękuję za list. Przepraszam także za spóźnioną odpowiedź, ale teraz Instytut Muzykologiczny jest zamknięty i ja musiałem specjalnie prosić o otwarcie Biblioteki. Niestety i to nie pomogło, gdyż dotychczas nie znalazłem nic o Pacolinim⁴². Pracy Lionela de La Laurencie pt. *Les Luthistes*⁴³ niestety nie ma w bibliotece. Są tylko jego katalogi⁴⁴, ale tam potrzebnych wiadomości nie znalazłem.

Nie znalazłem także żadnej wzmianki o Pacolinim (Pacalone)⁴⁵ w *Encyklopedii Grove*'go⁴⁶, ani w katalogu Brytyjskiego Muzeum⁴⁷. Przeglądałem także całą serię katalogów włoskich – *Catalogo generale delle opere musicali...* 1911, *Pubblicazioni dell'Associazione dei musicologi Italiani...*, *Catalogo della Biblioteca del Liceo Musicale di Bologna*⁴⁸, *Die musikal[ischen] Handschriften des XVI u[nd] XVII J[ahrhunderts] v[on] E[mil] Bohn* 1892 [sic]⁴⁹, *Bibliographie der Musik-Druckwerke bis 1700 v[on] E[mil] Bohn*⁵⁰, *Catalogue des Imprimés de Musique des XVIe et XVIIe Siècles*⁵¹, E[mil] Vogel, *Bibliothek der gedruckten Weltlichen Vokalmusik Italiens[: Aus den Jahren 1500–1700; enthaltend die litteratur der frottole, madrigale, canzonette, arien, opern etc]* Berlin 1892.

Holenderskie katalogi: *Catalogus der Musieckbibliothek van D.F. Scheurleer I, II* s'Gravenhage 1910, *Catalogus von den Bibliothek der Vereeniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis*. Amsterdam 1919⁵².

I nie znalazłem żadnej wzmianki o Pacolinim. W najbliższym czasie będę starać się przeglądać jeszcze inne dzieła z tej dziedziny, a szczególnie Goovaerts: *La typographie musicale...*⁵³, a także Fétis⁵⁴. O ile coś znajdę, zaraz napiszę.

42 Chybiński's request for preliminary research into Pacolini in a letter from Poznań of 25 July 1949, see 'Listi Adolfa Hibinskogo', p. 83.

43 Lionel de La Laurencie, *Les Luthistes, les musiciens célèbres*, Paris 1928.

44 See Lionel de La Laurencie and Amédée Gastoué, *Catalogue des livres de musique (manuscrits et imprimés) de la Bibliothèque de l'Arsenal à Paris*, Paris 1936.

45 Pacolini or Giovanni Massarotto, known as Pacalono (Pacalone). On the doubts concerning the identity of these two sixteenth-century musicians, see Franco Pavan, 'The Compositions of Francesco da Milano in the Castelfranco Veneto Manuscript further Considerations', https://www.academia.edu/5491736/THE_COMPOSITIONS_OF_FRANCESCO_DA_MILANO_IN_THE_CASTELFRANCO_VENETO_MANUSCRIPT_FURTHER_CONSIDERATIONS, accessed 21 March 2022.

46 *Grove's Dictionary of Music and Musicians*, see e.g. five-volume edn with supplement (1940).

47 Augustus Hughes-Hughes, *Catalogue of Manuscript Music in the British Museum*, 3 vols., London 1906–09.

48 Guido Gasparini, *Catalogo generale delle opere musicali, teoriche o pratiche, manoscritte o stampate di autori vivanti [...] primi decenni del XIX secolo, esistenti nelle biblioteche e negli archivi d'Italia*, Parma 1911; *Pubblicazioni dell'Associazione dei musicologi* appeared in various years in series concerning different Italian centres; Gaetano Gaspari, *Catalogo della Biblioteca del Liceo Musicale di Bologna*, 4 vols., Bologna 1890, 1892, 1893, 1905.

49 Emil Bohn, *Die musikalischen Handschriften des XVI. und XVII. Jahrhunderts in der Stadtbibliothek zu Breslau*, Breslau 1890.

50 Berlin 1883.

51 Rafael Mitjuna et al., *Catalogue critique et descriptif des imprimés de musique des XVIe et XVIIe siècles, conservés à la Bibliothèque de l'Université royale d'Upsala*, Uppsala 1911–51.

52 Daniel François Scheurleer, *Catalogus der muziekbibliotheek van...*, s'Gravenhage 1903–10; Salomon Adriaan Maria Bottenheim, *Catalogus van de bibliotheek der Vereeniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis*, Amsterdam 1919.

53 Alphonse Goovaerts, *Histoire et Bibliographie de la Typographie Musicale dans les Pays-Bas*, Amsterdam 1880.

54 François-Joseph Fétis, *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*, Paris 1868–.

Niestety nie jestem zbyt wielkim optymistą. Chciałbym coś donieść o sobie, ale naprawdę nie ma nic ciekawego. Tymczasem zrezygnowałem znowu z feryj, aby móc spokojnie pracować, ale i to nie zawsze udaje się! W pracy znajduję często uspokojenie i... odpoczynek.

Serdecznie dziękuję także za obiecane prace o Chopinie⁵⁵. One przyniosą mi z pewnością nie tylko wielką korzyść, ale i wielką radość, gdyż braknie mi tu książek tego rodzaju w polskim języku.

Jeszcze raz dziękuję za wielką życzliwość i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

10. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 17

[Culemborg], 10.09.1949

Po powrocie ze swoich kilkanaściodniowych pseudo-feryj zastałem w domu prześliczną widokówkę z Tatr, a potem i list. Naprawdę ożyłem, odetchnąłem swobodnie, tak jak się oddycha wśród potężnych kolosów górskich. Chwilę żyłem wspomnieniem i... zapomnieniem, a potem wziąłem się do pracy z energią i siłą, którą może dać człowiekowi chyba że pobyt wśród bujnej górskiej przyrody, a temu, kto miał szczęście studiować u Pana Profesora, niezrównany przykład pracowitości – w zacisznym, a jednak potężnym Instytucie Muzykologicznym lwowskim.

Serdecznie dziękuję za wszystko. Przykro mi jednak, że i tym razem moje „poszukiwania” za wydaniami Gombosi[ego] są do teraz bez wyniku. W tutejszej bibliotece niestety nie ma dzieł wydawnictwa „Musicologia Hungarica”⁵⁶. Może u prof. Smijersa coś będzie, on jednak wyjechał do Szwajcarii.

W jednym z katalogów znalazłem dzieło: Greff-Bakfark, Valentin: „Die Osterreichische Lautenmusik in XVI Jh.”⁵⁷.

Za parę dni spodziewam się uzyskać jakiś wynik swoich poszukiwań, które sprawiają mi naprawdę wielką przyjemność i przynoszą mi wielką korzyść.

Cieszyłbym się bardzo i bardzo byłbym wdzięczny, gdybym jeszcze za czymś mógł poszukać w tym rodzaju.

Proszę wybaczyć mi nieudolność tych kilku zdań i przyjąć wyraz najgłębszego szacunku i wdzięczności

MAntonowycz

11. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 18

[Culemborg], 01.10.1949

Piszę ten list i jest mi bardzo przykro, że do teraz nie znalazłem potrzebnego dzieła Bakfarka. Spróbuję jeszcze poszukać w Amsterdamie, gdyż muszę przyznać się, że w ostatnim czasie było mi trudno skontrolować wszystkie możliwości. Postaram się, jak powiedziałem, zrobić to w najbliższym czasie i proszę bardzo wybaczyć mi tę zwłokę.

55 This time (in a letter of 25 July 1949), Chybiński announced that he would be sending special ‘Chopin’ issues of *Kwartalnik Muzyczny*, see ‘Listi Adolfa Hibinskogo’, p. 82.

56 I.e. Otto Gombosi’s monograph *Bakfark Bálint élete és művei (1507–1576)*, Budapest 1935 (= *Musicologia Hungarica* 2).

57 Possibly in Adolf Kocirz, *Österreichische Lautenmusik im XVI. Jh.*, Vienna 1911.

Opóźniłem się także z poszukiwaniem za literaturą do swoich 2-óch obowiązkowych [i] swoich „bocznych przedmiotów” i znalazłem się w bardzo trudnym położeniu. Wybrałem jako specjalizację z zakresu historii kultury – kulturę polską XIX wieku i nie mogę znaleźć odpowiedniej literatury przedmiotu. Próbowałem sprowadzić potrzebne książki z Polski przez holenderskie księgarnie, ale nie znam tytułu dzieł dotyczących polskiej kultury (literatury, sztuki, polit[ycznej] myśli, szkolnictwa i religii itd.), które by teraz można sprowadzić. Nawet prace z hist[oriii] literat[ury] polskiej – Chlebowskiego, Wojciechowskiego⁵⁸, nie można tutaj dostać, a potrzebna mi jest koniecznie bodaj historia literatury i sztuki polskiej XIX wieku.

Cieszę się, że mam precenną pracę Pana Profesora o Karłowiczu i z niej korzystam w pełni.

Tutaj braknie mi nawet literatury o muzyce polskiej XIX-go wieku. Zawsze jakieś trudności, ale ja próbuję wszystko przezwyciężyć, gdyż inaczej nie miałbym prawa nazywać się uczniem Pana Profesora.

W największym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

Proszę przekazać łaskawie serdeczne pozdrowienia dla Pani Dr Szczepańskiej

12. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 19

[Culemborg], 12.10.1949

Proszę wybaczyć mi, że tak często zabieram czas swymi listami, ale znalazłem „Musicologia Hungarica” z pracą Gombosi[ego]: „Bakfark Balint”. Niestety transkrypcji madrygału „Non dite mai” nie ma⁵⁹. Przy końcu książki jest tylko 10 „Fantazij” i szereg cytatów z innych dzieł – jak i ilustracje pracy rozproszone na różnych stronicach książki.

Nie ma tego utworu także w indeksie dzieł kompozytora:

I Fantasiën (1552: Ricercare)

II Tanzstück (Variation)

III Transkriptionen

a) Motetten

b) Chansons

c) Madrigale

d) Polnische Lieder

Z madrygałów są tylko następujące dzieła wyliczone:

[Jacob] Arcadelt: „Si Grand’ e la Pieta” 4 v.

„Il ciel che rado” 4 v.

„Che piu focal mio foco” 4 v.

„Quand’io pens[’al martire] 4 v.

[Philippe] Verdelot: „Dormend’ un giorno” 4 v.

„Ultimi miei sospiri” 4 v.

Ivo [Barry] „Pace non trovo [et non ho far Guerra]” 4 v.

58 See e.g. *Pisma Bronisława Chlebowskiego* [The writings of Bronisław Chlebowski], 4 vols., Warsaw 1912; Konstanty Wojciechowski, *Dzieje literatury polskiej* [History of Polish literature], Lviv–Warsaw 1926.

59 Valentin Gref Bakfark, *Galliard No. 42 'Non dite mai'*.

Byłoby mi bardzo przyjemnie, gdybym mógł jeszcze za czymś szukać, gdyż korzystam przy tym bardzo wiele, a najważniejsze, że daje mi to głębokie moralne zadowolenie i tak potrzebną w życiu radość pracy.

Proszę przyjąć wyraz najgłębszego szacunku i wdzięczności

MAntonowycz

13. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 20

[Culemborg], II.II.1949

Przepraszam bardzo, że do teraz nie podziękowałem za tak drogi mi list i za precenne informacje o literaturze dotyczącej się polskiej kultury⁶⁰, ale byłem jakiś czas chory (coś w rodzaju zapalenia nerwów w okolicy obojczyka, tak że parę dni dosłownie nie mogłem się ruszyć o własnych siłach – nawet głową nie!), potem musiałem nadrabiać zaniedbałą pracę i prawdę powiedziawszy, nieprzyjemnie pisać listy, jak się człowiek niedobrze czuje.

Ta choroba, chociaż na szczęście niedługa, trochę przeszkodziła mi w pracy i wyczerpała, jest dla mnie sygnałem, że nie można „przeciągać strun”. Spóźniłem się także z wysłaniem zdjęcia, chociaż chciałem to zrazu zrobić. Zdjęcie to jest z października [19]49.

Nie ośmielam się prosić, ale cieszyłbym się niezmiernie, gdybym mógł dostać zdjęcie Pana Profesora. Dawno tego pragnąłem, o tym myślałem, tylko nie odważałem się pisać o tym. Na swoim zdjęciu nie napisałem nawet daty. Jeśli jest to nietaktem, proszę mi to wybaczyć

W największym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

14. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 21

[Culemborg], 17.II.1949

Przed trzema dniami otrzymałem list ze zdjęciem Pana Profesora. Serdecznie dziękuję. Zdjęcie jest naprawdę wyśmienite, tylko że – proszę mi wybaczyć moją może nietaktowną otwartość – nikt z moich najbliższych nie zgadnął wieku Pana Profesora. Wahano się między 50 a 60 lat.

List przyszedł naprawdę w porę, bo stałem przed ważnym egzaminem. Popatrzyłem się na zdjęcie Pana Profesora i odczułem w sobie nową energię, która udziela się w Zakładzie Pana Profesora, z listów, ze zdjęcia, z każdego wspomnienia. Odczułem, że pomimo niezwykłego przemęczenia (od 10 VI 1949 [do] 15 XII 1949 zdałem 7 egzam[inów] z muzykologii + 2 boczne przedmioty + tzw. kandydacki z całości), nie wolno mi załamać się duchowo, chociaż stałem na kraju nerwowego wyczerpania.

60 In a letter from Poznań of 14 October 1949, Chybiński recommended that Antonowycz read Aleksander Brückner's four-volume *Dzieje kultury polskiej* [History of Polish culture] (Kraków 1930–32), and also, instead of studies by Chlebowski and Wojciechowski, the latest works by Roman Pilat, Gabriel Korbut and Julian Krzyżanowski. On music history, he recommended Zdzisław Jachimecki's pre-war *Historia muzyki polskiej (w zarysie)* [An outline history of Polish music] (Warsaw–Kraków 1920) and the first volume in the same author's new *Muzyka polska w rozwoju historycznym. Od czasów najdawniejszych do doby obecnej* [Polish music in its historical development: from the earliest times to the present day] (Kraków 1948), although pointing out that it was 'popularly written (despite appearances) and contains plenty of faults [...]'. But ultimately there is no book from which one might not learn something', see 'Listy Adolfa Hibinskogo', p. 85–86.

Swoje osiągnięcia – jeżeli wolno się tak wyrazić – zawdzięczam w pierwszej mierze Panu Profesorowi, bo podwaliny wiedzy, które Pan Profesor założył – nie zdołała zniszczyć nawet wojna i ciężkie przeżycia.

Informacje o polskiej kulturze dopomogły mi tu znaleźć najpotrzebniejsze książki także w języku polskim. Nie zdołałem tylko niczego znaleźć o polskiej nowszej muzyce. Najserdeczniej dziękuję za wspomnianą pracę o Chopinie, chociaż przykro mi, że Pan Profesor zadaje sobie tyle trudów⁶¹.

Teraz muszę napisać 3 prace, zdać jeszcze jeden boczny przedmiot z „psychologii muzyki” i byłoby wszystko. Na pierwszą pracę chcę wziąć temat z niderlandzkiej muzyki 15. wieku. Sprezycowanie tematu będzie dopiero po świątecznych feriach, których ja niestety nie będę miał, gdyż muszę napisać referat o muz[ycy] lud[owej] Ukr[ainy] dla jednego ze stow[arzyszeń] szwajcarskich i przygotowywać resztki chóru do występu, który jest właściwie ponad siły, szczególnie gdy się nie ma jeszcze odpowiednich materiałów.

Proszę wybaczyć mi moją gadatliwość i przyjąć najserdeczniejsze świąteczne życzenia.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

15. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 22⁶²

Lausanne, 02.01.1950

Najserdeczniejsze pozdrowienia znad Genewskiego Jeziora przesyła

MAntonowycz

16. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 24

[Culemborg], 07.01.1950

Najserdeczniej dziękuję za tak drogi dla mnie list, za noworoczne życzenia i za obiecanie prace naukowej. Nie wiem, jak mam się za to wszystko odwdziżyć, albo bodaj wyjawić swoją bezmierną wdzięczność. Wierzę jednak, że jakaś sposobność zdarzy się.

Teraz chciałbym odpowiedzieć na pytania możliwie wyczerpująco. Prof. Smijers wydał ostatnio tylko *Missa Une musique de Biscaye* Joquina des Prez (1948). Jeżeli byłoby Panu Profesorowi potrzebne, mógłbym próbować wystarać [się o] ten utwór. (Gdyby nie było w księgarniach, ani też u Prof. Smijersa, mógłbym wysłać swój egzemplarz.)

Co się tyczy studiów muzykologicznych, to właściwy Instytut Muzykologiczny, gdzie można studiować muzykologię jako fach główny, jest tylko w Utrechcie. Studia są podzielone tak: do tak zw[anego] „kandydackiego egzaminu” trzeba zdać takie „tentaminy”⁶³:

61 In a letter from Poznań of 21 March 1949, Chybiński mentioned the series *Analizy i Objaśnienia Dzieł Wszystkich Fryderyka Chopina* [Analyses and explanations of the complete works of Fryderyk Chopin], under his editorship, and a planned special issue of *Kwartalnik Muzyczny*, 'Z życia i twórczości Fryderyka Chopina' [From the life and work of Fryderyk Chopin] (it ultimately appeared as a double issue, nos. 26/27; it was then supplemented with a second volume under the same title, published as no. 28).

62 A postcard from Lake Geneva, with a view over Chillon Castle and the peak of Haute Cime des Dents du Midi.

63 A Dutch word meaning 'examinations' (including physical) or 'scientific'.

1. Akustyka – główny podręcznik [Ferdinand von] Scheminsky [Scheminzky] *Die Welt des Schalls*
2. Harmonia: [Rudolf] Louis u[nd] [Ludwig] Thuille [*Harmonielehre*] (pisemny)
3. Analiza formalna ([Hugo] Leichtentritt [*Musikalische Formenlehre*], [Vincent] d'Indy [*Cours de composition musicale*], pisemny)
4. [Analiza] harmoniczna (pisemny)
5. Instrumentoznawstwo (Berlioz–Strauss [*Treatise on Instrumentation*]; [Nikołaj] R[imski]-Korsakow [*Zasady instrumentacji*, t. 1–2], [Wilhelm] Heinitz [*Instrumentenkunde*], C[urt] Sachs [*Handbuch der Musikinstrumentenkunde, The History of Musical Instruments*], odpowiednie ustępy z [Alberta] Lavignaca [*Encyclopédie de la Musique*], „Die Hohe Schule der Musik” Adlera + Katalog
6. Paleografia: [Johann Gottfried Heinrich] Bellerman; [Johannes] Wolf, [Gregorio Maria] Suñol: *Introduction à la paléographie musicale grégorienne*. P[eter] Wagner: *Einführung in die gregor[ianischen] Melodien*. („Przeglądnięcie”, o ile można się tak wyrazić „Paleographie Musicale”).
7. Ogólny (examin) tentamin: Historia muzyki:
 - a) [Ernst] Bücken: *Handbuch der Musikwissenschaft* 10 tomów
 - b) G[uidona] Adlera historia muzyki [*Handbuch der Musikgeschichte*]
8. Historia kultury względnie wycinek czasowy czy hist[oria] kult[ury] jakiegoś „kraju” ważnego do rozwoju muzyki (boczny przedmiot)
9. Dowolnie wybrany boczny przedmiot
10. „Kandydatski examini” z głównego i dwóch bocznych przedmiotów (3ch profesorów)

Kontrapunkt ([Luigi] Cherubini [*Cours de contrepoint et de fugue*], [Salomon] Jadasson [*Treatise on Single, Double, Triple and Quadruple Counterpoint*], [André] Gédalge: *Traité de la fugue*, [nieczyt.]: *Het Contrapunkt* (modern) (ten „tentamini” także zdałem, jeszcze przed „kandydatskim”)
11. 1. boczny przedmiot: psychologia muzyki
12. 3 pisemne prace z różnych okresów i rodzajów muzyki. 2 – dla prof. Smijersa, jedna z zakresu opery, dla prof. Reesera⁶⁴

Studia kończą się doktoratem.

Muszę jednak zaznaczyć, że podałem tylko konieczne do „przerobienia” podręczniki! Dla harmonii, form i kontrapunktu jest osobny lektor, ale główna uwaga leży na książkach, których trzeba sporo przerobić i praktycznie znać.

To byłyby ogólnie o studiach. Może coś opuściłem, albo niejaśnie czy niezręcznie wyraziłem się[;] proszę zapytać łaskawie, a ja postaram się dać wyczerpującą odpowiedź.

Jeszcze raz dziękuję za wszystko najszczerzej i proszę przyjąć najserdeczniejszy wyraz mojej głębokiej wdzięczności

MAntonowycz

PS. Proszę przekazać łaskawie ukłony dla Pani Doktor Szczepańskiej

MAntonowycz

⁶⁴ Hendrik Eduard Reeser (1908–2002), a Dutch musicologist who studied with Albert Smijers. In Utrecht, he gained his doctorate based on the dissertation *De klaviersonate met vioolbegeleiding in bet Parijsche muziekleven ten tijde van Mozart*. From 1947 to 1973 he taught at the University of Utrecht; from 1972 to 1977 he was head of the International Musicological Society.

17. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 23

[Culemborg], 09.01.1950

Dzisiaj otrzymałem list z życzeniami noworocznymi Pana Profesora i Pani Doktor Szczepańskiej. Naprawdę braknie mi słów, aby wyrazić swoją radość i wdzięczność za wszystko, co zawdzięczam Panu Profesorowi. Każde słowo pociechy i zachęty Pana Profesora jest dla mnie źródłem siły i wytrwałości. Chciałbym się za to jakoś odwdziaczyć, ale nie wiem jak?

Przypomniałem sobie, że w ostatnim zeszycie (5-tym) „Historii muzyki niderlandzkiej w przykładach” *Van Ockeghem tot Sweelinck* prof. Smijersa⁶⁵ wydanym w 1949 r. jest parę utworów Josquina des Prez. Postaram się w krótkim czasie wysłać ten zeszyt Panu Profesorowi, skoro tylko uda mi się go dostać.

Proszę napisać łaskawie, może coś jeszcze jest potrzebne Panu Profesorowi, co mógłbym tu rozstarać [się] [sic], a ja postaram się o wszystko, co będzie tylko w moich siłach.

Jeszcze raz serdecznie dziękuję także za informacje o pracach z dziedziny polskiej kultury. Pracę Brücknera tu można wypożyczyć (3 tomy w języku polskim).

Nie śmiem dłużej zabierać drogocennego czasu Panu Profesorowi. Dlatego kończę ten list, dziękując jeszcze raz najserdeczniej za wszystko.

Z uczuciem najgłębszej wdzięczności i szacunku kreślę się:

MAntonowycz

18. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 25

[Culemborg], 11.01.1950

Znów jestem w sytuacji, że nie wiem, jak mam zaczynać ten list, za co prędzej dziękować, o czym naprzód pisać.

Dostałem właśnie pierwszy tom Analiz Chopina pod redakcją Pana Profesora⁶⁶ i to jeszcze lotniczą pocztą. Mogę tylko powiedzieć dwa skromne słowa: dziękuję serdecznie. Ale te słowa płyną z głębi mojej duszy, gdyż książki te pomimo nawet swojej bezwzględnej wartości naukowej mają dla mnie nieocenioną wartość i za to właśnie jestem bezmiernie wdzięczny.

„Zachód” teraz nie może pochwalić się podobną pracą, chociażby nawet mniejszą.

Co się tyczy utworów Josquina, to do podanych w swoich poprzednich listach informacji mogę jeszcze dodać, że planuje się drugie wydanie tych utworów, ale to potrwa jeszcze dłuższy czas. Możliwe, że jeszcze w 1950-tym roku będzie zrealizowane wydanie, ale teraz jeszcze nie można z całą pewnością tego powiedzieć.

Kończę, ażeby nie zabierać drogocennego czasu Panu Profesorowi, w poczuciu najgłębszej wdzięczności i szacunku kreślę się:

MAntonowycz

65 *Van Ockeghem tot Sweelinck. Nederlandse muziekgeschiedenis in voorbeelden*, ed. Albert Smijers, Amsterdam, 1939–.

66 Janusz Miketta, *Mazurki Chopina* [Chopin's mazurkas], Kraków 1949 (= Analizy i Objasnienia Dzieł Wszystkich Fryderyka Chopina 1).

19. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 26

[Culemborg], 30.01.1950

Piszę ten list tak późno, gdyż chciałem się poinformować dokładniej, jak się ma sprawa z Dziełami Josquina. Niestety nie mogę nic pomyślnego powiedzieć, gdyż skompletowanie wspomnianych utworów jest momentalnie niemożliwe. Można by tylko antykwarycznie znaleźć niektóre zeszyty „muzyki niderlandzkiej w przykładach” prof. Smijersa, niektóre tylko „messy” i motety Josquina w tymże opracowaniu.

Nie wiem, niestety, które utwory są u Pana Profesora i o które powinien bym się starać. W każdym razie, jeżeli tylko dowiem się coś z tej dziedziny, postaram się zaraz poinformować o tym Pana Profesora.

O sobie nie mam nic „ciekawego” donieść. Temat pierwszej mojej pracy jest nieco inny, jak początkowo myślałem. Opracowuję problem wpływów motetu Josquina *Benedicta es caelorum regina* na innych kompozytorów (De Monte, Willaert, Palestrina itd.). Właśnie zaczynam pracę.

Jeszcze raz dziękuję serdecznie za pierwszy tom *Analiz Chopina i jeszcze raz muszę wypowiedzieć myśl, że żadne z „zach[odnio]europejskich” wydawnictw nie może poszczycić się podobnym gigantycznym wydaniem z tej dziedziny, podobno jak żaden z muzykologicznych instytutów nie daje dla studiujących więcej sprzyjającej sposobności dla rozwinięcia i opanowania metod ścisłej naukowo-badawczej pracy, jak Instytut Pana Profesora. Myśli te dodają mi zawsze energii i wytrwałości w pracy.*

Proszę przekazać łaskawie najserdeczniejsze pozdrowienia – ukłony dla Pani Dr Szczepańskiej. W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreszę się:

MAntonowycz

20. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 27

[Culemborg], 19.02.1950

Najserdeczniej dziękuję za tak drogi mi list i spieszę się z odpowiedzią. Wiele zawdzięczam temu listowi, gdyż przyszedł właśnie, kiedy potrzebowałem źródła do zaczerpnięcia nowych sił. Cieszę się bardzo, że sprawiłem przyjemność Panu Profesorowi wysyłką wydania prof. Smijersa i właśnie wysłałem pierwszy zeszyt z tej serii. Drugi, trzeci i czwarty zeszyt spodziewam się wysłać w najbliższym czasie. Będę wysyłać także bieżące wydania utworów Josquina, niestety tylko od 22-go zeszytu. Wszystkich zeszytów ma być o ile nie mylę się 40. Wydanie to podzielone jest na długoletni okres czasu.

Przeglądałem także ważniejsze muzykologiczne periodyczne pisma. Dostępne mi były takie:

- 1) „The Musical Quarterly” P[aul] H[enry] Lang, Editor, New York
- 2) [The Quarterly Journal of the] Music Library Association „Notes”, Associated Music Publishers, Inc., New York
- 3) „Journal of Renaissance and Baroque Music”, Cambridge 1946–1947, vol. I. Vol. II „Musica Disciplina. A Journal of History of Music”, Rome 1948 American Institute of Musicology in Rome
- 4) „La Revue de musicologie, éditée par la Société française de Musicologie” Paris
- 5) „Rivista Musicale Italiana”. Publicatione trimestrale. Milano
- 6) „Revue belge de Musicologie”, język francuski i holenderski
- 7) „Tijdschrift voor Musikwetenschap” [wcześniej „Tijdschrift der Vereeniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis”] onder redactie van Prof. dr. A. Smijers, język holenderski, angielski

- 8) „Musica” Zweimonatsschrift für alle gebiete des Musiklebens, herausgegeben von dr Fred Hamel. Kassel.

To byłyby najważniejsze z tych, które w Instytucie znajdują się. Co się tyczy studiów muzykologicznych, to tutaj podzielone są tak: „Kandydat”, „Doktorandus” (odpowiadający magistrowi) i Doktor (po „Doktorandus” trzeba napisać dysertację i „promować się”). Piszę to dlatego, gdyż w ostatnim liście moim, tak sobie przypominam, nie napisałem jak się należy o tym wszystkim.

W ostatnie czasy jestem wciąż jeszcze przemęczony. Ostatnie dwa lata pracuję zupełnie bez ferij (nawet kilkudniowych nie!), pomimo to, że prócz studiów mam także inne obowiązki. Szkoda, że nie mam sposobności bodaj na parę dni wyjechać w góry. Zdaje mi się, że powróciłbym innym człowiekiem.

Proszę wybaczyć mi tę osobistą dygresję...

Na tym kończę i jeszcze raz najserdeczniej dziękuję za wszystko.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

21. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 28

[Culemborg], 16.03.1950

Dłuższy czas nie pisałem, gdyż czekałem konkretniejszych wiadomości o tym, co można by jeszcze w księgarniach czy „magazynach” dostać z wydań prof. Smijersa. Dostałem pierwszy zeszyt [serii] *Oud-Nederlandsche kerkmuziek*⁶⁷ i mam przyobiecane oba brakujące zeszyty *Van Ockeghem tot Sweelinck*. Prócz tego mam nadzieję znaleźć jeszcze parę zeszytów mess i motetów Josquina wydanych w poprzednich latach. Kompletu wydania nie można niestety dostać, pomimo że starania szły nie tylko z mojej strony. Utwory te prócz *Oud-Nederlandsche kerkmuziek* – którą wysyłam zaraz – będę mógł wysłać niestety trochę później dopiero.

Chętnie chciałbym odwdziżyć się czymś w rodzaju Analiz Chopina, niestety takich monumentalnych prac teraz „na Zachodzie” nie ma, tak że nie zostaje mi nic więcej, prócz stałego stopniowania swojej głębokiej wdzięczności dla Pana Profesora za wszystko i nadziei, że może jednak zdarzy się okazja w jakiś sposób bodaj wyrazić swoją wdzięczność.

Pełny najgłębszego szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

22. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 29

[Culemborg], 25.03.1950

Znów nie wiem, jak mam zaczynać ten list, za co prędzej dziękować, o czym prędzej pisać. Ostatni list Pana Profesora wzruszył mnie do głębi, gdyż nie czuję się godnym tej ojcowskiej troskliwości Pana Profesora. Ja powiem tylko to, że, jak mi się zdaje, nie ma dla mnie większej przyjemności nad tę, jaką odczuwam w tej chwili, gdy mi się uda [nieczyt.] muzykalia, które by i dla Pana Profesora miały pewną wartość. Niestety dobre rzeczy ukazują się rzadko. Wczoraj otrzymałem także z Krakowa VI rocznik „Kwartalnika Muzycznego”, jak także „Kwartalnik” Nr 25 [za miesiąc] I–III 1949 i „Z życia i twórczości Fr. Chopina”. Cóż mam powiedzieć? Chyba to, że tzw. zach[odnio]-Europej-

67 *Oud-Nederlandsche kerkmuziek; twaalf [i.e. vierentwintig] motetten voor gemengd koor*, ed. Albert Smijers, Utrecht, 1946–.

skie wydania tego rodzaju są, za bardzo rzadkimi wyjątkami, tylko chyba miniaturą – i to zdaje mi się za wiele powiedziałem jeszcze – jeżeli porównać je z tą gigantyczną pracą, którą wkłada i kieruje Pan Profesor. Najserdeczniej dziękuję za precenne prace. Są to dla mnie skarby nieocenione, za które nie wiem, jak mam odwdziżyć się.

Na koniec chciałbym jeszcze coś o sobie donieść, ale nic godnego uwagi nie ma. Chwilowy, prawie przygniatający nawał pracy popróbuje i to przewyciężyć, aby studia moje zanadto nie ucierpiały. Prócz tego trzeba powziąć w najkrótszym czasie pewne decyzje co do dalszego pobytu, a te są dla mnie trudne. Później zmiany stałego pobytu będą dla mnie praktycznie prawie wykluczone. Trudno! Proszę mi wybaczyć tę prywatną dygresję, ale to są sprawy, które są teraz aktualne.

Poza tym nic nowego. Cieszę się, że w najbliższych dniach mam otrzymać jeszcze jeden zeszyt *Van Ockeghem tot Sweelinck*, jak również i zeszyt Motetów Josquina. Jak tylko otrzymam, wyślę natychmiast.

Jeszcze raz najserdeczniej dziękuję za wszystko i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

23. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 30

[Culemborg], 31.03.1950

Proszę wybaczyć, jeżeli za często pisuję, ale ostatnio dowiedziałem się, że jednak (może jeszcze w tym roku) ma ukazać się 1-szy zeszyt Josquina (II wydanie). Prócz tego mam przyobiecane parę zeszytów starszych z pierwszego wydania, tak że spodziewam się skompletować wszystkie wydane utwory Josquina i z czasem wysłać Panu Profesorowi. Ostatnio wysłałem 2 starsze zeszyty Josquina i 1 zeszyt *Van Ockeghem tot Sweelinck*. Ostatni zeszyt z *Van Ockeghem...* spodziewam się za jakiś czas wysłać. Także wyślę, jeżeli tylko ukaze się następny (kolejny) zeszyt Josquina.

Ja osobiście także przyzbierałem sobie (po raz trzeci w życiu) parę książek muzykologicznych i dlatego jestem niezmiernie wdzięczny Panu Profesorowi za te nieocenione posyłki, za każdą książkę, gdyż książki te mają dla mnie osobliwe znaczenie i wartość nie tylko jak najdrogocenniejsze pamiątki, ale także jak precenne źródła naukowe, które nie dla wszystkich są dostępne, a z który ja mogę w pełni korzystać. Niestety nie mogę odwdziżyć się tak, jak powinienem i jak tego pragnąłbym.

Nie śmiem zabierać drogiego czasu Panu Profesorowi, dlatego kończę i pozwalam sobie przy tej sposobności złożyć najserdeczniejsze świąteczne życzenia.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

24. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 31

[Culemborg], 05.05.1950

Równocześnie z tym listem wysyłam i zeszyt motetów Josquina i 1 *Van Ockeghem tot Sweelinck*. Proszę wybaczyć mi, że wysyłam to w tak drobnych ratach, ale to jest mi „najwygodniej” albo, ściślej powiedziawszy, dla mnie jedynie możliwe. W najbliższym czasie spodziewam się wysłać jeszcze jeden zeszyt *Van Ockeghem tot Sweelinck* i jeden [z] motetów Josquina.

Poza tym nie widzę nic takiego, o czym warto by pisać i zabierać drogocenny czas Panu Profesorowi, dlatego kończę ten list. Jeszcze raz najserdeczniej dziękuję za wysłane mi książki, a osobiście

za pracę Pana Profesora o Wacławie z Szamotuł⁶⁸ oraz pracę Pani dr Szczepańskiej o Mikołaju Radomskim⁶⁹, które właśnie przestudiowałem i którym zawdzięczam bardzo wiele!

Proszę przekazać łaskawie najserdeczniejsze ukłony dla Pani dr Szczepańskiej
W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

25. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 32

[Culemborg], 11.06.1950

Nasamprzód dozwolę sobie złożyć najserdeczniejsze życzenia w dniu imienin [17 czerwca – M.S.]: zdrowia i sił do pracy! Aby Pan Profesor mógł jeszcze przez długie lata zbogacać [sic] skarbnicę wiedzy swą tytaniczną pracą, uszczęśliwiać młodych adeptów nauki swoimi precyzyjnymi wskazówkami i pouczeniami.

Proszę mi wybaczyć, że wyrażam te życzenia w tym skromnym liście wraz z innymi sprawami, występując wbrew przyjętym formom. Tak czy inaczej, nie jestem w stanie wyrazić tego, co czuje moje serce, czego życzy Panu Profesorowi cała moja istota!

Najserdeczniej dziękuję także za precyzyjny list Pana Profesora, któremu zawdzięczam niezmiernie wiele radości. Jedno – muszę przyznać się – było przykrem, a mianowicie, że Pan Profesor myśli o „zrewanżowaniu się” za tych parę zeszytów wydania Prof. Smijersa⁷⁰. Cóż wtedy ja mam powiedzieć? Czy mogę bodaj marzyć o „zrewanżowaniu się” za to wszystko, co zawdzięczam Panu Profesorowi? Niestety nie! Za wielkość i wspaniałomyślność ciężko jest rewanżować się i ja odczuwam tę ciężkość w całej pełni. Mam tylko głębokie uczucie wdzięczności, podziwu i przywiązania i to proszę przyjąć.

68 Antonowycz already had the first post-war issues of *Kwartalnik Muzyczny*, in which Chybiński's monographic article 'Wacław z Szamotuł' [Wacław of Szamotuły] was published in instalments (*Kwartalnik Muzyczny* 6 (1948), nos. 21–22, pp. 11–34, no. 23, pp. 7–22, no. 24, pp. 100–131). So perhaps this was about a different work, prepared a year earlier in connection with another anniversary linked to the same composer: 'Wacław z Szamotuł' [Wacław of Szamotuły], *Przegląd Wielkopolski* 3 (1947) nos. 4–6, pp. 85–107. That study was also important to the professor, and he wrote about the circumstances surrounding its writing in a letter to one of his assistants, Józef M. Chomiński: 'it befell me, in connection with the anniversary of Wacław of Szamotuły [...] to write an extended work about him [...], the people of Szamotuły, who are building a monument to Wacław [designed by Bazyli Wojtowicz], asked me for a monograph on him', see Chybiński to Chomiński, Poznań, 25 July 1947, published in: *Adolf Chybiński – Józef M. Chomiński. Korespondencja 1945–1952* [Adolf Chybiński – Józef M. Chomiński: Correspondence 1945–1952], ed. Małgorzata Sieradz, Warsaw 2016, p. 25. In connection with that same commission, the professor was also preparing to edit Wacław's works.

69 Maria Szczepańska, 'Studia o utworach Mikołaja Radomskiego (wiek XV). Zagadnienia form' [Studies on the works of Mikołaj of Radom (15th c.): issues of form], *Kwartalnik Muzyczny* 6 (1949) no. 25, pp. 7–54, 7 (1950) nos. 29–30, pp. 64–83 (typescript copy sent before print?); the parcel may possibly have also included the pre-war publication 'O utworach Mikołaja Radomskiego (z Radomia)' [On the works of Mikołaj of Radom] (*Polski Rocznik Muzykologiczny* 2 (1936), pp. 87–94), and de facto the first part of the 'Studia' (largely repeated in the post-war article).

70 A letter of 28 May 1950 in which Chybiński thanks Antonowycz for ten fascicles of works by 'old Netherlanders' and also mentions Nestor Nyzhankiv'sky, a close acquaintance of Antonowycz as well, and briefly informs his colleague of the latest news from the Poznań school of musicology, see 'Listy Adolfa Hibinskogo', p. 92.

Byłbym niezmiernie wdzięczny Panu Profesorowi, gdybym mógł otrzymać niektóre informacje o Niżankowskich⁷¹, nie mówiąc jak o jego rękopisie, ale znowu będzie mi przykro, że Pan Profesor traci drogocenny czas na te rzeczy.

Historii muzyki polskiej Reissa nie otrzymałem od Wydawnictwa z Krakowa⁷².

Co do studiów muzykologii u Prof. Bernet[a] Kempersa⁷³ z Amsterdamu, to nie mogę wiele powiedzieć. Wiem tylko, że za ogólną opinią studia muzykologii w Utrechcie stoją najwyżej i wszyscy, którzy chcą pracować naukowo, studiują tu. Są studenci z Amsterdamu, Hagi, Fryzji – i w ogóle z całej Holandii – choć i ich nie tak wiele.

Jeżeli jestem przy studiach, to chcę bodaj cokolwiek powiedzieć o sobie, chociaż niestety nic ciekawego nie mogę donieść.

Wykańczam teraz swoją „skrypcję” o motecie *Benedicta es* i mszach na ten temat. Prof. Smijers zna w ogólności treść pracy (czytałem) – i akceptował ją. Trzeba jeszcze tylko nieco wyprawić i przepisać na maszynie. Ja niestety dość powoli piszę na maszynie.

Teraz pracuję nad skrypcją dla Prof. Reesera – „L. Spohr jako kompozytor operowy” ze szczególnym uwzględnieniem harmoniki. Mam także przygotowane analizy do drugiej skrypcji dla Prof. Smijersa pod tytułem *Hafnerslieder* Goethego w opracowaniu Schuberta, Schumanna i Wolfa. Prócz tego trzeba napisać jeszcze jedną skrypcję dla prof[esora] od psychologii z dziedziny psychologii muzyki i jedną skrypcję z dowolnie wybranego przedmiotu – w moim wypadku z historii wschodniej Europy na podstawie dokumentów wydawanych w [roczniku] *Красный Архив* [Krasnyi Arhiv]⁷⁴. Pracy jest więc sporo i konieczny jest odpowiedni okres czasu, aby wszystko przewyżyć.

Muszę kończyć i proszę mi wybaczyć, że tak rozpisałem się. Jeszcze raz najserdeczniej dziękuję za wszystko i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

PS. Dwa następne zeszyty Smijersa wysyłam równocześnie.

71 Nestor Nyzhankiv's'ky (1893–1940), a composer, pianist, music critic, teacher and musical activist; Ostap Nyzhankiv's'ky (1863–1919), Nestor's father, a Greco-Catholic cleric, also a composer and conductor.

72 Józef Reiss, *Najpiękniejsza ze wszystkich jest muzyka polska. Szkic historycznego rozwoju na tle przeobrażeń społecznych* [Polish music is the most beautiful of all: a sketch of its historical development against the backdrop of social changes], Kraków 1946. This work was published not by PWM, which was gradually creating a monopoly on music publications around that time, but by the Kraków-based publishing firm of Teodor Gieszczykiewicz, actually owned for several years by Tadeusz Zapiór and his associates. Chybiński's contacts with this firm were not as close as with PWM, which may explain the delay in meeting deadlines.

73 Karel Philippus Bernet Kempers (1897–1974), a Dutch musicologist; like Chybiński, two decades earlier, he studied with Adolf Sandberger in Munich, where he gained his doctorate based on the dissertation *Jacobus Clemens non Papa und seine Motetten*. He taught at the conservatoires in The Hague and Amsterdam and was associated with Amsterdam University from the end of the 20s; he published the complete works of Clemens non Papa.

74 *Krasnyj Arhiv*, a scholarly-historical bi-monthly published in Moscow from 1922 to 1941. More than a hundred issues of this periodical were published in total, containing archive materials relating to such areas as the history of the Soviet Union and of Russia from the period shortly before the outbreak of the October Revolution.

26. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 33

[Culemborg], 22.07.1950

Niedawno wysłałem pracę Smijersa o Luythonie⁷⁵, a równocześnie z tym listem wysyłam trzy zeszyty Josquina. Równocześnie przypomniałem sobie, że Pan Profesor pytał mnie o adres Prof. Smijersa, a ja nie jestem pewny, czy w chwili mego głębokiego wzruszenia listem i życzliwością wykazaną mi przez Pana Profesora nie zapomniałem adres ten podać. Jeżeli tak się stało, proszę najserdeczniej wybaczyć mi to. Adres ten dla pewności podaję tutaj: A. Smijers, Potterlaan 7. Huis Ter Heide / Gem[eente] Zeist / Nederland.

Nie śmiem zabierać więcej drogiego czasu Panu Profesorowi. Dlatego kończę i proszę mi wybaczyć wszystko nietaktowne. Jeszcze raz dziękuję za wszystko najserdeczniej, szczególnie za wspańałością, która mnie podtrzymuje zawsze na duchu i dodaje sił do dalszej pracy i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

27. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 34

[Culemborg], 27.07.1950

Mój zapas słów znowu wyczerpuje się i nie umiem i tym razem znaleźć wyrazów, które by najwierniej wyraziły moje uczucia. Chciałbym wypowiedzieć swoją bezgraniczną wdzięczność za ostatni list i w ogóle za wszystkie listy Pana Profesora, które mają dla mnie jakąś dziwną sugerującą siłę podtrzymującą mnie na duchu i dodającą zapału i wytrwałości w pracy. Zawsze to odczuwam, o tym myślę i mówię.

Chciałby szczególnie podziękować za precenne wspomnienia o Niżankowskich⁷⁶. Jest to wielki, bardzo wielki podarunek dla mnie... i nie tylko dla mnie, podarunek wielkiego serca! Chciałby[m] także wykazać swoją radość bezmierną z tego, że Pan Profesor pomimo swego wieku zdrowy i pracuje dalej nad zubożaniem [sic] skarbnicy wiedzy ludzkiej, nad wykształceniem nowego pokolenia muzykologów. Cieszę się, że nareszcie pojawią się wszystkie prace naukowe Pana Profesora. Jest to wielki zamysł godny wielkości swej wartości⁷⁷.

75 Antonowycz mentions Albert Smijers's dissertation *Karl Luython als Motetten-Komponist*, published in 1923 in Amsterdam, in his next letter, indicating that he was only then looking for it. So perhaps he meant here a series of articles on the Viennese imperial chapel that included passages about the composer, see Albert Smijers, 'Die kaiserliche Hof-Musikkapelle in Wien von 1543–1619', *Studien zur Musikwissenschaft (Beihefte der Denkmäler der Tonkunst in Österreich)* 6 (1919), pp. 139–186, 7 (1920), pp. 102–142, 8 (1921), pp. 176–206, 9 (1922), pp. 43–81.

76 Antonowycz prepared for print the recollections of Nyzhankivs'ky that Chybiński wrote down. They were published in: Yuriy Bulka, *Nestor Nyzhankivs'ky. Zhyttya i tvorchist'* [Nestor Nyzhankivs'ky: his life and work], Lviv 1997, pp. 52–55.

77 In a letter of 18 June 1950, Chybiński wrote: 'From next year on, the State Institute of Art [PIS] will be publishing one volume of my historical and ethnographical works each year, previously issued in different Polish and foreign periodicals. In two years' time, the second volume of *Kartowicz* will be appearing, as well as the first volume of *Dzieje muzyki polskiej* [History of Polish music] (from the 15th to the 18th century). I've had to wait till I'm old for such volumes to be published', see 'Listy Adolfa Hibinskogo', p. 93. Those plans were not fully realised. It was almost a decade after the professor's death before the publication of his *O polskiej muzyce ludowej: wybór prac etnograficznych* [On Polish traditional music: a selection of ethnographic works], Kraków 1961, prepared for print by Ludwik

Chciałbym w końcu podziękować za obiecane mi książki, które mają tutaj dla mnie osobliwe znaczenie – jako najdroższe pamiątki i jako źródła dla wielu niedostępne⁷⁸.

Chciałbym, wiele chciałbym, ale zawsze jest mi ciężko wypowiadać to, co odczuwam.

Pracę A. Smijers: „Karl Luython als Motettenkomponist” Amsterdam 1923 postaram się wydobyc. U Prof. Smijersa jej nie ma. Jak tylko dostanę – wyślę. W najbliższym czasie wyślę także następne 2 zeszyty utworów Josquina: Msza i Motety.

Miałbym także jedną prośbę, ale boję się, że Pan Profesor słusznie rozgniewa się na mnie. Prosiłbym porady, jak byłoby najlepiej uporządkować „systematyczny katalog” biblioteki instytutu muzykologicznego na najnowszych, wypróbowanych, a twardych pryncypiach systematyki muzykologicznej. Wiem, że jest to z mojej strony niesłychanym nietaktem, ale powiem szczerze, chciałbym, aby jak najwięcej ludzi mogło korzystać z najnowszych osiągnięć nauki. Gdzież indziej mam ich szukać, jak nie u Pana Profesora?

Proszę wybaczyć mi moją dokuczliwość i przyjąć wyraz mojego najgłębszego szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

28. AACB-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 35

[Culemborg], 08.09.1950

Przykro mi pisać ten list, który zaczynać muszę od usprawiedliwienia swego dłuższego milczenia. Moja sytuacja w ostatnim czasie była dość napięta (wiadomości o likwidacji instytucji, w której pracowałem⁷⁹, podróż do Luksemburgu itp.), tak że trudno mi było wziąć się do pisania listu. Nie chciałem bowiem przysparzać swoich zmartwień Panu Profesorowi gdyż wiem, jak bardzo odczuwa dotkliwie Pan Profesor zmartwienia innych, jak pragnie dopomóc, jak cierpi w swojej wielkiej duszy, gdyż z niezależnych przyczyn ta pomoc jest niemożliwa.

Teraz mogę spokojniej pisać ten list, gdyż koło mnie – bodaj czasowo – wszystko uspokoiło się i ja mogę dalej pracować nad osiągnięciem swego celu.

Przepraszam również, że dotychczas nie wysłałem adresu muzykologicznych czasopism. Czy-
nięć to tu:

- 1) *The Musical Quarterly* (One Dollar a Copy) \$ 4.00 per year (Paul Henry Long, Editor), Published by G. Schirmer, Inc., New York 17, 3 East 43rd Street
- 2) *Rivista Musicale Italiana*, abbonamento per l'Italia ... L 1500
Abonamento per l'intero... L 2500
Fratelli Bocca Editori, Milano, via Cerva 42
- 3) *Notes*. A Magazine devoted to music and its literature, with bibliographies and reviews of Books – Records – Music. Editor Richard S. Hill.
Music Division, Library of Congress, Washington 25 DC

Bielawski, who around the turn of the 40s and 50s had been a student of the professor in Poznań, then from 1955 worked at the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences (the former PIS) in Warsaw.

78 In the above-mentioned letter of 18 June 1950, Chybiński announced that he would be sending the latest PWM publications: Stefania Łobaczewska's monograph *Karol Szymanowski. Życie i twórczość* [Karol Szymanowski: his life and work], Kraków 1950, the second volume in the series *Analizy i Objasnienia Dzieł Wszystkich Fryderyka Chopina* [Analyses and explanations of the complete works of Fryderyk Chopin] (Józef Chomiński, *Preludia Chopina* [Chopin's preludes], Kraków 1950) and the collection *Od Tatr do Bałtyku. Śpiewnik krajoznawczy* [From the Tatras to the Baltic: a tourist songbook], of which he was editor (Kraków 1950).

79 The seminary in Culemborg.

4) *Musica Disciplina* published by American Institute of Musicology, C.P. 515, San Silvestro, Rome. W Holandii wychodzi tylko jedno czasopismo ściśle muzykologiczne *Tijdschrift van de Vereniging voor [Noord-]Nederlandse Muziekgeschiedenis*⁸⁰ i to ukazuje się tylko raz w rok. W najbliższym czasie postaram go się wysłać. Wyślę także następne dwa zeszyty Josquina.

Jeszcze raz proszę wybaczyć mi moje dłuższe milczenie.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

29. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 36

[Culemborg], 30.09.1950

Znowu trudno mi wypowiedzieć swoją głęboką wdzięczność za ostatni i za wszystkie inne listy Pana Profesora, które mnie zawsze podtrzymują na duchu, dodają nowych sił do dalszej pracy i wytrwania. Nie jest to najłatwiej iść drogą, którą wybrałem, i nie poddać się sugestiami graniczącymi czasami z histeryczną psychozą. I właśnie za to jestem wdzięczny, że każdy list Pana Profesora podtrzymuje mnie na tej drodze i pomaga przezwyciężyć wszystkie trudności i przeszkody. Zawsze to powtarzam i zawsze odczuwam to samo z potęgującą się wyrazistością. Zawsze widzę nieprześcięgniony wzór, który mnie po prostu wzmusza [sic] do wytrwania!

Właśnie przeglądałem niektóre muzyczne kwartalniki i czasopisma i mimo woli porównywałem z tymi, które pojawiły się pod kierownictwem Pana Profesora. Jak bardzo jestem dumny i jak załuję, że te skarby Nauki nie są dostępne dla wszystkich!

Nie mogę także wypowiedzieć, jak cieszę się z tego, że Pan Profesor pisze Dzieje muzyki polskiej⁸¹. Nareszcie bodaj jeden z narodów doczeka się swojej historii muzyki, na której można się będzie oprzeć! Owoc półwiekowych badań, wynik wielkiej pracy, wielkiej wiedzy, wielkiego żywota. Prawdziwej syntezy!

Kończę i proszę przekazać łaskawie moje najserdeczniejsze pozdrowienia dla Pani dr Szcze-
pańskiej.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

PS. Dwa zeszyty holenderskiego czasopisma muzykologicznego wysyłam równocześnie z listem!

30. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 37

[Culemborg], 15.12.1950

Kochany Panie Profesorze!

Nie wiem, czy nie spóźniłem się ze złożeniem swoich życzeń z okazji Jubileuszu Siedemdziesięciolecia Pana Profesora, wielkiego święta nie tylko dla wszystkich, którzy mieli szczęście bezpo-

80 This periodical was founded in 1882 as *Tijdschrift der Vereniging voor Noord-Nederlandsche Muziekgeschiedenis*; its title was modified several times. Since 1995 it has appeared under the title *Tijdschrift van de Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis*. From 1921 to 1955 its editor-in-chief was Albert Smijers.

81 This was in response to a letter of 19 September 1950 in which Chybiński wrote, anticipating a forthcoming break of a few months in his academic work: 'I've begun to write a history of Polish music from the 15th to the 18th century in 2 volumes. I want to finish the 1st volume for next year', see 'Listi Adolfa Hibinskogo', p. 96. That intention was not realised.

średnio studiować u Pana Profesora czy bodaj z prac Pana Profesora, nie tylko wszystkich, którzy znali Pana Profesora i o Panu Profesorze, ale święta nauki i pracy w ogóle⁸². Święta, które niestety nie wszyscy mogli świętować!

Jeśli spóźniłem się z napisaniem swoich życzeń na papierze, proszę wybaczyć mi to: pisałem i piszę je w moim sercu, świętowałem i świętuję je w swojej duszy zawsze i wszędzie. Dziś może więcej jak kiedy indziej, gdyż właśnie dzisiaj złożyłem ostateczny examini – po napisaniu 5 mniejszych prac [:] 1) Motet *Benedicta es...* Josquina i msze Willaerta, de Monte i Palestriny *super Benedicta* 76 str[on] maszynopisu, 2) Jessonda Spohra 82 str. maszyn[opisu], 3) trzy pieśni Goethego w opracowaniu Schuberta, Schumannna i Wolfa, 4) z ogólnej historii: Boulangismus [bulanżyzm] i carska dyplomacja (ma być drukowana) oraz referat z psychologii muzyki ([Géza] Révész i E[rnst] Kurth). Teraz, o ile mi los pozwoli, chcę pisać dysertację, aby móc osiągnąć tytuł Doktora. (Uniwersytet kończy się tytułem Doctorandus, który właśnie dzisiaj osiągnąłem.)

Wszystko to zawdzięczam w pierwszej mierze Panu Profesorowi. Teraz i tylko teraz mogę ocenić to, co przedtem, nie mając możliwości porównania, właściwie tylko odczuwałem: te niewyczerpane skarby metody pracy naukowej oraz możliwości zdobycia wiedzy, które Pan Profesor daje swoim studentom.

Wiem, że powtarzam się w swoich listach, dlatego kończę najserdeczniejszym życzeniem szczęścia, zdrowia i długiego życia, aby Pan Profesor niejednego obdarzył jeszcze owocami swego twórczego ducha i nadludzkiej pracowitości, a swoimi precennymi pracami długo jeszcze z bogactw [sic] wiedzę ludzką. Równocześnie życzę wesołych świąt i szczęśliwego Nowego Roku.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

PS. Możliwe, że na feriach wyjadę w dłuższą podróż – Niemcy, Italia, Szwajcaria – to rozumiem się samo przez się napiszę, jeżeli tylko Pan Profesor pozwoli mi to uczynić

MA

31. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 38⁸³

Ulm, 19.12.1950

Najserdeczniejsze pozdrowienia i ukłony z Nowego Ulmu, w którym zatrzymałem się w przejeździe do Włoch zasyłam

MAntonowycz

82 Chybiński's seventieth birthday was celebrated during the 'Wawel Conference' of Polish art historians held in Kraków from 11 to 16 December 1950, to which musicologists were also invited, and the professor was to deliver a paper on the history of Polish music. He was presented with *Księga pamiątkowa ku czci Prof. Adolfa Chybińskiego. Rozprawy i artykuły z zakresu muzykologii* [A commemorative book in honour of Prof. Adolf Chybiński: essays and articles in musicology] (prepared by 'students and friends', Kraków 1950). That was the second book dedicated to him; the first, for his fiftieth birthday and the twenty-fifth anniversary of his work, was prepared under the initiative and the editorship of a group of his Lviv students – Hieronim Feicht, Bronisława Wójcik-Keuprulian and Maria Szczepańska – in 1930.

83 Postcard featuring a panorama of Ulm, in Baden-Württemberg.

32. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 40⁸⁴

Pompeje, 23.12.1950

Dzisiaj zwiedzałem Pompeje i byłem na szczycie Wezuwiusza. Oglądałem te potężne monumenty – natury i ducha oraz pracy ludzkiej i myślą przeniosłem się od razu do Pana Profesora... Proszę też przyjąć moje najserdeczniejsze pozdrowienia i ukłony z tego miejsca

MAntonowycz

33. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 39⁸⁵

Capri, 25.12.1950

Najserdeczniejsze pozdrowienia i ukłony pozwolę sobie złożyć z wyspy Capri. Zawsze oddany i wdzięczny Panu Profesorowi

MAntonowycz

34. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 41⁸⁶

Rzym, 30.12.1950

W drodze z Neapolu do Szwajcarii zatrzymałem się w Rzymie, aby oglądnąć to wspaniałe miasto. Proszę przyjąć stąd moje najserdeczniejsze ukłony oraz wyraz najgłębszego szacunku i wdzięczności

MAntonowycz

35. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 42⁸⁷

Mediolan, 31.12.1950

Korzystając ze swego pobytu (choć krótkiego) w Mediolanie, pozwolę sobie przesłać najserdeczniejsze noworoczne pozdrowienia

MAntonowycz

36. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 43

[Culemborg], 18.01.1951

Kochany Panie Profesorze!

Po powrocie z Paryżu [sic] zastałem przecenny i niewymownie drogi mi list Pana Profesora. Niestety nie mogłem od razu odpisać, gdyż zrazu zachorowałem (grypa ponad 39 stopni gorączki). Teraz moje zdrowie polepszyło się i zrazu wziąłem się do pisania tego listu, aby podziękować Panu Profesorowi za te ciepłe słowa, które dla mnie Pan Profesor znalazł, za pamięć i za te

84 Postcard with a view of the ruins of Pompeii – the forum and Temple of Jupiter.

85 Postcard with a view from Capri over the Sorrento Peninsula.

86 Postcard with a view of Castel Sant'Angelo in Rome.

87 Postcard of the Stazione Centrale in Milan.

nowiny, które mnie tak bardzo ucieszyły. Księga pamiątkowa, ord[er] „Sztandar pracy”, Tytuł doktora h.c. to są symbole tej wielkiej czci, miłości i wdzięczności wielu serc ludzkich, którymi płoną one do Pana Profesora⁸⁸.

Jak cieszę się bardzo, że mogę się zaliczyć do tych ludzi, którzy nie tylko znają, ale i odczuwają wielkość i ważność pracy Pana Profesora, którzy tej pracy i pracowitości tak dużo zawdzięczają, którzy mają wzór nieprześcigniony.

Ja właśnie teraz zaczynam dalszy etap swojej pracy – przygotowywanie dysertacji – i cieszę się bardzo, że wiem, co znaczy praca, gdyż mam przykład bezprzykładny.

Nie wiem jeszcze, jak ułożą się dalsze stosunki życiowe u mnie – w każdym razie próbuję dalej przebijać się do swego celu – nauki.

Niezadługo mają pojawić się drukiem dalsze 3 zeszyty Josquina. Jak tylko będą mi dostępne, wyślę Panu Profesorowi. Bardzo dziękuję za obiecaną mi księgę ku czci Pana Profesora. Gdy ją dostanę, będzie to najdroższa książka w moim życiu. Z *Kwartalnika Muzycznego* mam Nr 21–27 włącznie (26–27 numer poświęcony Chopinowi) oraz Analizy Mazurków. Bardzo dużo skorzystałem z tych prac i jeszcze raz najserdeczniej za nie dziękuję.

Nie śmiem zabierać drogocennego czasu Panu Profesorowi, dlatego kończę ten list i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

37. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 44

[Culemborg], 19.02.1951

Jaśnie Wielmożny i Kochany Panie Profesorze!

Ostatnią precenną wysyłkę, list Pana Profesora i rękopis fugi [Nestora] Nizankowskiego otrzymałem. Nie próbuję nawet szukać słów, aby móc godnie wyrazić swoją nieskończoną wdzięczność, gdyż ich w swoim skromnym słowniku wyrażen nie znajduję⁸⁹.

Zawsze, każdą posyłką, każdym listem, każdą poradą, każdym słowem głębokim a szczerym zbogacał mnie Pan Profesor niewymownie, napelniał mnie jakąś dziwną siłą, która pomagała mi przetrwać największe dotychczas chwile mego życia i dążyć do wytkniętego celu.

Ostatnia posyłka rękopisu, a przedtem jeszcze wspomnień o artyście i człowieku, który był mi bliski, a któremu – wprawdzie przez Pana Profesora – ale także niejedno zawdzięczam, osiągnęła

88 Efforts to bestow an honorary doctorate on Chybiński were made both at the Jagiellonian University of Kraków (the cause was not pressed too strongly due to the awkward situation arising from the personal animosity between the founders of the first Polish musicology departments – Chybiński and Zdzisław Jachimecki (in Kraków)) and at the University of Warsaw (where it had been decided not long before to award an honorary title to Frédéric Joliot-Curie, and it was deemed inappropriate to hold two similar ceremonies within a short space of time). Ultimately, an honorary title was bestowed by the University of Poznań, and we learn of the details of those efforts from a letter sent by Zofia Lissa to Adolf Chybiński from Warsaw, 22 December 1950, AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/3, fol. 205. The ceremony was held on 16 June 1951.

89 Chybiński mentioned Nestor Nyzhankiv's *Fugue on the theme B-A-C-H*, dedicated to him, in several letters and promised to send the autograph after copying it out, since, as he wrote, '[the Fugue] will be better suited in your hands' (letter of 28 May 1950, see 'Listi Adolfa Hibinkogo', p. 92), and a few months later: 'I place [the Fugue] in the most suitable hands. I have copied it out for myself as a souvenir, and in so doing I admired several technical details. What a loss, what a great loss, that genuine artist!!!' (letter of 5 February 1951, see *ibid.*, p. 97).

swój szczyt. Naprawdę trudno mi ten szczodry podarunek, tę wielkość i wzniosłość duszy, którą mi Pan Profesor tak często wyjawia, ująć w skromne ramy swoich pojęć.

Właśnie teraz, kiedy stoję przed nowymi zadaniami, które wymagają ode mnie wiele pracy i wytrwałości tak dla osiągnięcia bardzo kosztownego tutaj [nieczyt.], jak i utrzymania się, ale od przełamania których może wiele zależeć, ta przesyłka Pana Profesora miała ogromny wpływ na utrwalenie mojej wewnętrznej równowagi. Jak pomyślę, jaki ogrom pracy pokonuje Pan Profesor w 70tym roku swego życia, to nie śmiem cofnąć się przed żadną przeszkodą czy nawet niebezpieczeństwem.

Die Musikforschung (z prywatnej Biblioteki Prof. Smijersa), jak i inne muz[yczne] czasopisma czytuję niestety dość rzadko, o ile nie ma tam materiałów związanych z moją pracą.

Co się tyczy czasu powstania *Sumer is icumen [in]* to czytałem ostatnio tylko artykuł w *Musica Disciplina* 1949 J[acques] Handschin: *The Summer Canon and Its Background*, gdzie autor kwestionuje ogólnoprzyjęty czas powstania utworu.

Ze wstydem muszę przyznać się przy tej okazji, że tak po angielsku [?], jak i francusku czytam tylko ze sporym używaniem słownika, ale wierzę, że i na opanowanie tych języków przyjdzie kolej.

Na koniec jeszcze ośmielam się prosić, ażeby Pan Profesor „tytułował” mnie jak dawniej, będąc bardzo wdzięczny⁹⁰.

Proszę przyjąć wyraz mojej najgłębszej wdzięczności i szacunku, najszczerzej oddany:

MAntonowycz

38. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 45

[Culemborg], 17.03.1951

Jaśnie Wielmożny i Kochany Panie Profesorze!

Z okazji zbliżających się Świąt proszę przyjąć moje najserdeczniejsze życzenia: oby święta te były dla Pana Profesora świętami radości z owoców swej wielkiej pracy, świętami radości z wiosny i zasiewów, które Pan Profesor poczynił na polu nauki i w sercach tych, którzy wiele Panu Profesorowi zawdzięczają

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

39. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 46

Utrecht, 04.04.1951

Jaśnie Wielmożny i Kochany Panie Profesorze!

Serdecznie dziękuję za drogi mi list. Otrzymałem go trochę później, gdyż w międzyczasie przenieśliśmy się do Utrechtu (Oudegracht 53).

Dziękuję! Umiem tylko to powiedzieć. Niestety nie umiem znaleźć odpowiednich słów, aby wyrazić godnie – bodaj słowami – swoją głęboką wdzięczność za wszystko.

Jak cieszę się bardzo, że Pan Profesor jest w całej pełni swoich niezwykłych sił, że mogę i dla siebie z nich czerpać. A ich tak bardzo teraz potrzebuję! Muszę przełamywać wszystkie przeszkody i trudności związane z nowym miejscem pracy, które niedawno zapoczątkowałem, aby znaleźć środki egzystencji. Pierwsze „lody” zdaje mi się zgruchotały! Kosztuje to jednak wiele energii,

90 In a letter of 5 February 1951, Chybiński used the phrase 'My dear friend', whereas he had begun all his previous letters with the words 'My dear Myrosław'.

pracy i czasu. Temat mojej pracy jest ten sam, który miałem do swego „doctoral-examinu” tylko rozszerzony i z własnej woli w innym ujęciu, a mianowicie Motet *Benedicta es* Josquina i 4 msze *super Benedicta* Willaerta, de Monte, Palestriny i G. de La Hèle (ostatecznego tytułu jeszcze nie ustaliłem). Jest to oczywiście wielkie ułatwienie, tym więcej, że mogę korzystać z wyspartowanej przez Prof. Smijersa, a niewydanej mszy de La Hèle.

Muszę także pospieszać i możliwie kondensować materiał z finansowych względów. Praca musi być przed promocją wydrukowana, a droższyna podwyższa się stale. Promocja tu [to] niezwykle kosztowna rzecz. (Rachunki na setki dolarów jeżeli człowiek musiałby wszystko sam opłacać.)

Czynię wszystko, co w moich siłach. Jeżeli będzie coś nowego, wnet napiszę.

Księgi pamiątkowej i „Kwartalnika” jeszcze nie otrzymałem, ale z góry dziękuję najserdeczniej za ten hojny podarunek, który będzie mi najdroższy z najdroższych.

Nie śmiem zabierać dłużej czasu Panu Profesorowi, dlatego kończę ten list i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

40. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 47

Utrecht, 01.06.1951

Jaśnie Wielmożny i Kochany Panie Profesorze!

Proszę mi wybaczyć, że dopiero dzisiaj wysłałem obiecane 3 zeszyty Josquina (2 zeszyty Motetów i jedna Msza), ale wcześniej naprawdę nie mogłem. Zmiana mieszkania, pracy, itd. spowodowały pewne trudności, które mi nie pozwoliły wcześniej zakupić te utwory.

Missa Mater Patris była niedawno wykonana w katedrze w Utrechcie męskimi głosami. Nie jest to łatwa rzecz, a jednak były miejsca bardzo dobrze wykonane, szczególnie Sanctus do Agnus Dei II.

Nie śmiem zabierać więcej czasu Panu Profesorowi, dlatego kończę ten list i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności

najserdeczniej oddany Panu Profesorowi

MAntonowycz

41. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 48

Utrecht, 09.06.1951

Jaśnie Wielmożny i Kochany Panie Profesorze!

Najserdeczniej dziękuję za list z Zakopanego. Uzmysłowiłem sobie, jak musi być tam pięknie w Tatrach potężnych i cichych, kamiennych, a kwitnących zielenią lasów... Dyszących zapachem kwiatów i borów sosnowych. Tęskno mi za górami, gdyż żyję w kraju dolin i depresji. Ale cóż zrobić? Życie ma swoje drogi. Praca jest mi jedyną „rozrywką” i „uciechą”, a mam jej sporo, szczególnie w ostatnie czasy.

Temat mojej dysertacji jest następujący: *Die Motette Benedicta es von Josquin des Prez und die Messen super Benedicta von Willaert, Palestrina, de La Hèle, und de Monte*. Piszę w języku niemieckim, choć i tu jest potrzebna Correcta [sic], ale bodaj mogę swobodnie wyrazić się. Właśnie z Correctą i drukiem są związane znaczne trudności, od których będzie zależeć do pewnego stopnia termin promocji. W najbliższym czasie spodziewam się otrzymać potrzebne informacje. Muszę pospieszać się, prace możliwie skracać... i na to zdecydowałem się.

Prócz tego mam wiele pracy z niedawno zorganizowanym utrechckim męskim chórem (35 holandczyków). Chciałbym w „program” włączyć wartościowe pieśni ludowe różnych ludów słowiańskich. Niestety mam tylko jednostronny materiał muzyczny, a chciałbym wyprowadzić

także pieśni polskie, rosyjskie, czeskie i inne, dla których nie mam żadnych materiałów muzycznych i nie mam sposobu ich uzyskać.

Proszę się nie dziwić, że zajmuję się takimi rzeczami, ale sytuacja życiowa każe mi to czynić, aby móc uzyskać swój cel, a nim jest nauka.

Nie śmiem zabierać więcej drogiego czasu Panu Profesorowi, dlatego kończę ten list i kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

42. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fols. 49–50

Utrecht, 18.06.1951

Jaśnie Wielmożny i Kochany Panie Profesorze!

Proszę przyjąć łaskawie moje najserdeczniejsze gratulacje z okazji uroczystości nadania tytułu Doktora honoris causa. Cieszę się, że wielka praca Pana Profesora została godnie oceniona.

Przykro mi jednak jest, że nie miałem szczęścia być uczestnikiem tej wielkiej uroczystości, a nawet nie mogłem wysłać telegramu, gdyż zawiadomienie przyszło z niewielkim opóźnieniem.

Ciężko mi w słowa ująć to wszystko, co odczuwam w tej chwili, toteż kończę ten list i życzę Jaśnie Wielmożnemu i Kochanemu Panu Profesorowi wiele sił i zdrowia, aby móc jeszcze stuletni jubileusz świętować w gronie tych wszystkich, którzy Pana Profesora uwielbiają.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

43. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/1, fol. 51

Utrecht, 09.08.1951

Kochany Panie Profesorze!

Ciężko jest mi pisać ten list, gdyż nadmiar wdzięczności przerywa mi spokojny bieg myśli. Jak przyjemnie jest czytać o tym kolosalnym rozkwicie muzykologii, o nowych pracach, którymi Pan Profesor zawsze z bogactwa [sic] naukę, o nowych szeregach muzykologów, którzy wychodzą z wielkiej szkoły Pan Profesora.

Przykro mi jest, że nie mogę nic ciekawego napisać o sobie. Jediną pociechą dla mnie jest nadzieja, że w sierpniu zacznę zbierać i opracowywać materiały do swojej nowej pracy z zakresu XVI-go wieku. Właściwie jeszcze nie zdecydowałem się ostatecznie, od czego będę zaczynać. Najprawdopodobniej zabiorę się naprzód do mszy albo Motetu Josquina des Prez a równocześnie zbierać będę materiały do jego innych dzieł, jak też do dzieł J. Moutona.

Jeżeliby sytuacja układała się dla mojej pracy (naukowej) korzystnie, a na to mam pewne widoki, to może uda mi się przestudiować dzieła Josquina i na ten temat napisać obszerniejszą pracę. J. Mouton o tyle jest „cięższy” do pracowania, o ile jego dzieła trzeba zbierać po różnych bibliotekach i archiwach oraz je spartować, a na to trzeba bardzo wiele czasu i materialnych zasobów. A jednak kierunek Josquin – Mouton – Willaert jest dla mnie bardzo „ponętny”.

W najbliższych tygodniach spodziewam się swój plan ostatecznie ustalić i zacząć pracę. Do początku września mam jednak właściwe wakacje. Zostaję w domu, chociaż i miałem możliwość wyjechać na 2–3 tygodnie do Szkocji. Myślałem, że będzie tutaj trochę lepsza pogoda i mogę korzystać z holenderskich wód, ale pogoda tutaj fatalna. Niewykluczone, że na 3–4 dni pojadę ze znajomymi autem do Niemiec.

Jeżeli będzie cokolwiek ciekawego, napiszę.

Jeszcze raz dziękuję najserdeczniej i proszę mi wybaczyć, że umieściłem nazwisko Pana Profesora w swej w pośpiechu pisanej dysertacji. Nie jest godna ta mała praca wielkiego imienia Pana Profesora. Jestem tego świadomy.

W największym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

44. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 52⁹¹

Köln, 20.08.1951

Najserdeczniejsze pozdrowienia przesyła

MAntonowycz

45. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 53⁹²

[Walporzheim], 21.08.1951

Najserdeczniejsze pozdrowienia z Nadrenii przesyła

MAntonowycz

46. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 54⁹³

[okolice Loreley], 26.08.1951

Najserdeczniejsze pozdrowienia z Loreley

MAntonowycz

47. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 55

[Utrecht], 31.08.1951

Kochany Panie Profesorze,

Powróciwszy ze swojej podróży, chciałbym podzielić się swoimi wrażeniami i wspomnieniami [sic], gdyż są one przyjemne. Około półtora tysiąca km-trów po najpiękniejszych okolicach nad Renem, [rzeką] Mosel i w tych okolicach, górami i pagórkami. Köln, Bonn, Koblenz, Aachen oraz liczne małe miasteczka i wsie nieraz bardzo ciekawe nie tylko swoimi bogatymi winogronowymi plantacjami, ale też i architekturą i ogólnym położeniem oraz swoją historią zarysowały w mej pamięci niezatarte obrazy. Jak piękną jest przyroda w swoim bogactwie i różnorodności.

Mimo woli porównywałem winogronowe plantacje znad Renu i Moselu z tymiż ze Stuttgartu i okolic, z Italii i Francji. Jakże to wszystko różne i... podobne, piękne, naturalne i kultywowane. Nawet góry, choć i niewysokie, a jednak piękne. Prawda, nie są to potężne austriackie, niemieckie czy szwajcarskie Alpy, a jednak czarujące swoimi tu i tam występującymi kamiennymi olbrzymami w rodzaju Loreley itp.

91 Postcard from Cologne, 'a summer's evening on the Rhine'.

92 Postcard with a view of the characteristic rock called the Bunte Kuh ('colourful cow'), near Walporzheim in Rhineland-Palatinate, regarded as a symbol of the Ahr Valley.

93 Postcard, view over the Rhine and the Loreley Rock.

Nabrałem trochę nowych sił aby móc zacząć (i skończyć) nową pracę, o której wspominałem w ostatnim liście. Ciekaw jestem, jak „ułoży się” wszystko w przyszłości.

Możliwe, że za parę tygodni będę wiedział coś konkretniej, to napiszę.

Kończę, gdyż nie śmiem zabierać drogiego czasu Panu Profesorowi swymi drobiazgami.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

48. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 56

Utrecht, 28.09.1951

Kochany Panie Profesorze,

Najserdeczniej dziękuję za list. Jest on dla mnie potężnym bodźcem i zachętą do dalszej pracy, źródłem nowych sił i za to jestem osobliwie wdzięczny.

Co się tyczy studiów muzykologicznych, to tutaj wstępnego egzaminu na muzykologię nie ma. Nawiasem powiedziawszy, ja jestem nieco odmiennych poglądów na organizację studiów, aniżeli tutejszy system. Jest to zrozumiałe: kto miał sposobność poznać system pracy i studiów Pana Profesora, ten niełatwo uzna inne zakłady za doskonałe.

Utrechcki Instytut muzykologiczny ma być przeniesiony do innego (większego) gmachu. Ciekaw jestem, jak będzie wyglądać praca w przyszłości. Interesuje mnie to bardzo, gdyż nie jest wykluczonym, że dostanę asystenturę u Prof. Smijersa. Zdecydują o tym jednak władze wyższe.

Acta Musicologica wychodzą bardzo nieregularnie. Teraźniejszy adres sekretariatu Międzynarodowego Towarzystwa Muzykologicznego (Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft) jest: Case postale 154, Bâle I (Suisse).

Ja zapytywałem w jednej księgarni, czy nie można tutaj załatwić sprawy prenumeraty. Jak tylko dostanę odpowiedź, napiszę.

Niezadługo mają pojawić się dalsze zeszyty utworów Josquina. Jak tylko dostanę, wyślę od razu. Prace nad Josquinem rozpocząłem. Zabrałem się jednak naprzód do jego mszy, gdyż te są mi więcej dostępne (na nowo wydane).

Mam teraz bardzo wiele pracy, ale zarazem i pewne widoki na przyszłość... o ile coś nie przeszkodzi.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

49. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 57

Utrecht, 14.12.1951

Kochany Panie Profesorze,

Wyczekiwałem z pisaniem tego listu, gdyż chciałem równocześnie wysłać następne zeszyty Josquina, te jednak dotychczas nie pojawiły się. Pojawia się one na pewno w najbliższych tygodniach. Tutaj idzie wszystko bardzo powoli.

Zaprenumerowałem dla Pana Profesora *Acta Musicologica*. Nie było zbyt wielkich trudności. Ja płacę tutejszą walutą, a księgarnia przesyła do Szwajcarii, stamtąd mają przesyłać wspomniane „czasopismo” wprost do Pana Profesora.

Przy tej okazji chciałem zamówić sobie parę książek ze Szwajcarii, ale drożyzna niesamowita, tak że przeciętna naukowa praca kosztuje 10–15 dolarów. Ta drożyzna spowodowana w wielkiej mierze dewizowymi trudnościami, a zresztą ja w tych sprawach nie jestem fachowcem.

Ja pracuję dalej nad Josquinem, ale w ostatnie czasy byłem często odrywany od pracy. Natrafiłem także w tutejszych bibliotekach ciekawe zbiorniki [sic] pieśni ludowych narodów wschodniosłowiańskich (z końca 18 i pocz. 19 w.), może „przy okazji” przestudiuję te sprawy.

Poza tym u mnie nic ciekawego i godnego wzmianki. Jak będzie coś nowego, napiszę.

Proszę przyjąć moje najserdeczniejsze życzenia wesołego i szczęśliwego Nowego Roku.

W najgłębszym szacunku i wdzięczności kreślę się:

MAntonowycz

50. AACH-BUAM, shelf-mark 803 III/I, fol. 58

Utrecht, 01.02.1952

Kochany Panie Profesorze,

Najserdeczniej dziękuję za drogi mi list. Naprawdę nie mogę sobie wyobrazić, jak Pan Profesor może podołać tak wielką nawałę pracy. Tak wielka ilość prac magisterskich oraz egzaminów! Wszystko przeczytać, przestudiować, wysłuchać... I jeszcze swoje własne prace pisać! Ja dostaję „zawrotu głowy” jak tylko pomyślę o tym⁹⁴.

Prawda, i ja mam stosunkowo wiele pracy, ale to wszystko wydaje mi się śmiesznym, jak pomyślę o Panu Profesorze. Zdaje mi się, że właśnie to trzyma mnie na duchu.

Mój oficjalny dzień pracy trwa przeciętnie 12 godzin. Od rana do wieczora asystencka praca na uniwersytecie, od wieczora do nocy zajęcia z chórem (grupami i indywidualnie). Prof. Smijers rozpoczyna przygotowania do wydania (użytkowego) utworów Obrechta, to i ja mam pracy niemało. Ale jest to praca przyjemna, gdyż równocześnie mogę dokładnie analizować utwory i zbierać materiał do późniejszej swojej pracy.

Niedawno wysłałem Panu Profesorowi 2 zeszyty Josquina i jeden zeszyt *Van Ockeghem tot Sweelinck*. Nie wiem, czy przypadkiem nie opuściłem jakiego zeszytu z Josquina, gdyż sobie jednego nie kupiłem. Jeżeli i dla Pana Profesora któregoś z nowszych zeszytów nie wysłałem, to proszę mi napisać, które z nowszych brakuje.

Praca nad mszami Josquina posuwa się (choć bardzo, bardzo powoli) naprzód. Nie wiem, jak wszystko „ułoży się” jeszcze, ale póki co muszę możliwie wiele pracować i to nie tylko w kierunku XVI st[u]lecia, ale i po trochę we wschodnio-europ[ejskiej] muzyce.

W lipcu bieżącego roku ma odbyć się w Utrechcie międzynarodowy zjazd muzykologów, toteż pracy będzie niemało.

Jeżeli będzie coś ciekawego, napiszę.

Kreślę się w najgłębszym szacunku i wdzięczności:

MAntonowycz

94 In a letter of 30 December 1951, Chybiński reported that he had to ‘report on’ ten master’s dissertations at the end of the year. In addition, although the *Kwartalnik Muzyczny* had definitively ceased to exist, the professor anticipated that it would be replaced by a yearbook under the proposed title *Studia Muzykologiczne* [Musicological studies], and he also planned to continue as editor-in-chief of the series *Wydawnictwo Dawnej Muzyki Polskiej* [Polish early music editions] and work on further editions, see ‘Listi Adolfa Hibinskogo’, pp. 104–105.

BIBLIOGRAPHY

- Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, ed., introd. and afterword Adam Redzik. Kraków: Wydawnictwo Wysoki Zamek, Instytut Pamięci Narodowej, 2017.
- Antonovič, Miroslav. 'Spohadi pro Adol'fa Hybinskogo ta L'viv'skij Universitet,' ed. Jurij Jasinovskij. *Musica Humana* 1 (2003): 58–66.
- Antonowytsch, Myroslaw. *Die Motette Benedicta es von Josquin des Prez und die Messen super Benedicta von Willaert, Palestrina, de la Hèle und de Monte*. Utrecht: J.R. van Rossum, 1951.
- Bernet Kempers, Karel Philippus. 'Jacobus Clemens non Papa und seine Motetten.' PhD dissertation (Ludwig-Maximilians-Universität München, 1926).
- Bohn, Emil. *Die musikalischen Handschriften des XVI. und XVII. Jahrhunderts in der Stadtbibliothek zu Breslau*. Breslau: Commissions-Verlag von J. Heinauer, 1890.
- Bottenheim, Salomon Adriaan Maria. *Catalogus van de bibliotheek der Vereeniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis*. Amsterdam: Alsbach, 1919.
- Brückner, Aleksander. *Dzieje kultury polskiej*. Vol. 1–4. Kraków: Krakowska Spółka Wydawnicza, 1930–32.
- Bulka, Yuriy. *Nestor Nyzhankiv's'kyy. Zhyttya i tvorchist'*. Lviv–New York: M.P.Koc', 1997.
- Chomiński, Józef. *Preludia Chopina*. Kraków: PWM, 1950 (= Analizy i Objaśnienia Dzieł Wszystkich Fryderyka Chopina 9).
- Chybiński, Adolf. *Słownik muzyków dawnej Polski do roku 1800*. Kraków: PWM, 1949.
- Chybiński, Adolf. 'Wacław z Szamotuł.' *Kwartalnik Muzyczny* 6, no. 21–22 (1948): 11–34; no. 23 (1948): 7–22; no. 24 (1948): 100–131.
- Chybiński, Adolf. 'Wacław z Szamotuł.' *Przegląd Wielkopolski* 3, no. 4–6 (1947): 85–107.
- Chybiński, Adolf. *Mieczysław Karłowicz. Kronika życia artysty i tatarnika*. Kraków: PWM, 1949.
- Chybiński, Adolf. *O polskiej muzyce ludowej: wybór prac etnograficznych*, ed. Ludwik Bielawski. Kraków: PWM, 1961.
- Chybiński, Adolf. *Od Tatr do Bałtyku. Śpiewnik krajoznawczy*. Kraków: PWM, 1950.
- Fétis, François-Joseph. *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*. Paris: Fermin Didot, 1868–.
- Gasparini, Guido. *Catalogo generale delle opere musicali, teoriche o pratiche, manoscritte o stampate di autori vivanti [...] primi decenni del XIX secolo, esistenti nelle biblioteche e negli archivi d'Italia*. Parma: Officina Grafica Fresching, 1911.
- Gombosi, Otto. *Bakfark Bálint élete és művei (1507–1576)*. Budapest: Az Orsz. Széchenyi Könyvtár Kiadása, 1935 (= Musicologia Hungarica 2).
- Goovaerts, Alphonse. *Histoire et Bibliographie de la Typographie Musicale dans les Pays-Bas*. Antwerp: M. Kockx, 1880.
- Hrab, Uljana. 'Adolf Chybiński i Lwowska Szkoła Muzykologiczna.' In: *Muzykologia we Wrocławiu. Ludzie – historia – perspektywy*, ed. Maciej Gołąb, 101–111. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2005.
- Hrab, Uljana. 'L'viv's'ka muzikologiczna škola Adol'fa Hibins'kogo âk tsilitsnij naukovo-doslidnij naprâm u pol's'komu ta ukraïns'komu muzikoznastvi.' *Musica Galiciana* 10 (2007): 29–35.
- Hrab, Uljana. 'Myroslaw Antonovycz und seine wissenschaftliche Biografie.' *Musikgeschichte in Mittel- und Osteuropa* 16 (2015): 87–95.

- Hrab, Uljana. 'Ukraińscy uczniowie Adolfa Chybińskiego we Lwowie.' *Musica Galiciana* 12 (2010): 129–140.
- Hrab, Uljana. 'Z historii stosunków polsko-ukraińskich w środowisku muzycznym Uniwersytetu Lwowskiego w pierwszych trzech dekadach XX wieku.' *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Edukacja Muzyczna* 11 (2016): 133–144.
- Hrab, Uljana. *Muzikologiâ âk universitets'ka disciplina. L'viv'ska muzikologična škola Adolfa Hibins'kogo (1912–1941)*. Lviv: Vidavnictvo Ukraïns'kogo Katolic'kogo Universitetu, 2009.
- Hrab, Ulyana. *Myroslav Antonovych: Intelektual'na biografiya / Myroslav Antonowycz: Intellectual Biography*, Lviv: Vydavnytstvo Ukrayins'kogo katolyts'kogo universytetu, 2019.
- Hughes-Hughes, Augustus. *Catalogue of Manuscript Music in the British Museum*. Vol. 1–3. London: British Museum, 1906–09.
- Jachimecki, Zdzisław. *Historia muzyki polskiej (w zarysie)*. Warsaw–Kraków: Gebethner & Wolff, 1920.
- Jachimecki, Zdzisław. *Muzyka polska w rozwoju historycznym. Od czasów najdawniejszych do doby obecnej*. Kraków: S. Kamiński, 1948.
- Jasinov'skij, Jurij, ed. 'Listi Adolfa Hybinskogo do Myroslava Antonovyča.' *Musica Humana* 1 (2003): 67–110.
- Jasinowski, Jurij. 'Adolf Chybiński i jego ukraińscy uczniowie na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie.' In: *Muzykologia we Wrocławiu. Ludzie – historia – perspektywy*, ed. Maciej Gołąb, 113–118. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2005.
- Jasinov'skij, Jurij. 'Nevidomi spohady Myroslava Antonovyča.' *Problemy Slov'ianoznavstva* 52 (2002): 181–188.
- Jasynov'skyj, Jurij. 'Antonovyč, Antonowycz, Myroslav, Myroslaw.' In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, vol. 1, 799–800. Kassel: Bärenreiter, 1994.
- Kijanowska, Luba. *Halyts'ka muzychna kul'tura XIX–XX stolittya*. Chernivtsi: Knigi–XXI, 2007.
- Kocirz, Adolf. *Österreichische Lautenmusik im XVI. Jh.* Vienna: Artaria, 1911.
- Księga pamiątkowa ku czci Prof. Adolfa Chybińskiego. Rozprawy i artykuły z zakresu muzykologii*. Kraków: PWM, 1950.
- La Laurencie, Lionel de, Amédée Gastoué. *Catalogue des livres de musique (manuscrits et imprimés) de la Bibliothèque de l'Arsenal à Paris*. Paris: E. Droz, 1936.
- La Laurencie, Lionel de. *Les Luthistes, les musiciens célèbres*. Paris: H. Laurens, 1928.
- Łobaczewska, Stefania. *Karol Szymanowski. Życie i twórczość*. Kraków: PWM, 1950.
- Mazepa, Leszek, Teresa Mazepa. *Ślâh do Muzičnoï Akademii u L'vovi: u dvoch tomah / Droga do Akademii Muzycznej we Lwowie*. Vol. 1, *Vid dobi mi'skih muzikantiv do Konservatorii / Od doby muzyków miejskich do Konserwatorium*. Lviv: Vidavnictvo „Spolon”, 2003.
- Mazepa, Leszek. 'Szkolnictwo muzyczne we Lwowie (XV–XX w.)' In: *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura*. Vol. 1, *Studia z dziejów Lwowa*, ed. Henryk W. Żaliński, Kazimierz Karolczak, 19–26. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1995.
- Miketta, Janusz. *Mazurki Chopina*. Kraków: PWM, 1949 (= Analizy i Objaśnienia Dzieł Wszystkich Fryderyka Chopina 1).
- Mitjana, Rafael. *Catalogue critique et descriptif des imprimés de musique des XVIe et XVIIe siècles, conservés à la Bibliothèque de l'Université royale d'Upsala*. Uppsala: Imprimerie Almqvist & Wiksell, 1911–51.

- Mozgawa, Konrad. *Relacje rusińsko-ukraińskie u progu XX wieku. Rusini – Ukraińcy, czy odrębny naród?*, online: Repozytorium Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/4038>, accessed 19 April 2022.
- Ochwat, Elżbieta. 'Zakład Muzykologii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1912–1939.' PhD dissertation (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2007).
- Pavan, Franco. 'The Compositions of Francesco da Milano in the Castelfranco Veneto Manuscript Further Considerations,' online: https://www.academia.edu/5491736/THE_COMPOSITIONS_OF_FRANCESCO_DA_MILANO_IN_THE_CASTELFRANCO_VENETO_MANUSCRIPT_FURTHER_CONSIDERATIONS, accessed 21 March 2022.
- Piekarski, Michał. 'Działalność polskich i ukraińskich wychowanków lwowskiej szkoły muzykologicznej (do 1939 roku).' *Rozprawy z Dziejów Oświaty* 47 (2010): 73–108.
- Piekarski, Michał. *Przerwany kontrapunkt. Adolf Chybiński i początki polskiej muzykologii we Lwowie 1912–1944*. Warsaw: Instytut Historii Nauki PAN, 2017.
- Pisma Bronisława Chlebowskiego*. Vol. 1–4. Warsaw: Spółka Wydawnicza Warszawska, 1912.
- Reiss, Józef. *Najpiękniejsza ze wszystkich jest muzyka polska. Szkic historycznego rozwoju na tle przeobrażeń społecznych*. Kraków: T. Gieszczykiewicz, 1946.
- Scheurleer, Daniel François. *Catalogus der muziekbibliotheek... s'Gravenhage*: Gedrukt bij Gebr. Giunta d'Albani, 1903–10.
- Sieradz, Małgorzata, ed. and introd. *Adolf Chybiński – Józef M. Chomiński. Korespondencja 1945–1952*. Warsaw: Instytut Sztuki PAN, 2016.
- Sieradz, Małgorzata, ed. and introd. *Adolf Chybiński – Ludwik Bronarski. Korespondencja 1922–1952*. Vol. 1, 1922–1939, part 1, 1922–1933. Warsaw: Instytut Sztuki PAN, 2020.
- Sieradz, Małgorzata, ed. and introd. *Adolf Chybiński – Ludwik Bronarski. Korespondencja 1922–1952*. Vol. 1, 1922–1939, part 2, 1934–1939. Warsaw: Instytut Sztuki PAN, 2021.
- Sieradz, Małgorzata. 'Kwartalnik Muzyczny' (1928–1950) a początki polskiej muzykologii. Warsaw: Instytut Sztuki PAN, 2011.
- Sieradz, Małgorzata. 'Lwowscy uczniowie Adolfa Chybińskiego jako autorzy czasopism muzycznych (do roku 1939).' *Muzyka* 57, no. 4 (2012): 71–95.
- Sieradz, Małgorzata. *The Beginnings of Polish Musicology*, transl. by Lindsay Davidson. Berlin: Peter Lang, 2020 (= Eastern European Studies in Musicology 20), online: https://www.peterlang.com/free_download?document_id=1068858&product_form=ebook&publication_type=pdf, accessed 31 March 2022.
- Smijers, Albert, ed. *Oud-Nederlandsche kerkmuziek; twaalf [i.e. vierentwintig] motetten voor gemengd koor*. Utrecht: W.J.R. Van Rossum, 1946–.
- Smijers, Albert, ed. *Van Ockeghem tot Sweelinck. Nederlandse muziekgeschiedenis in voorbeelden*. Amsterdam: Alsbach, 1939–.
- Smijers, Albert, ed. *Werken van Josquin des Prés*. Amsterdam–Leipzig: G. Alsbach, F. Kistner & C.F.W. Siegel, 1922–69.
- Smijers, Albert. 'Die kaiserliche Hof-Musikkapelle in Wien von 1543–1619.' *Studien zur Musikwissenschaft (Beihefte der Denkmäler der Tonkunst in Österreich)* 6 (1919): 139–186; 7 (1920): 102–142; 8 (1921): 176–206; 9 (1922): 43–81.
- Smijers, Albert. *Karl Luython als Motetten-Komponist*. Amsterdam: G. Alsbach & Co, 1923.
- Szczepańska, Maria. 'O utworach Mikołaja Radomskiego (z Radomia).' *Polski Rocznik Muzykologiczny* 2 (1936): 87–94.
- Szczepańska, Maria. 'Studia o utworach Mikołaja Radomskiego (wiek XV). Zagadnienia form.' *Kwartalnik Muzyczny* 6, no. 25 (1949), 7–54; 7, no. 29–30 (1950), 64–83.

- Tomaszewski, Jerzy. *Mniejszości narodowe w Polsce*. Warsaw: Editions Spotkania, 1991.
- 'Utrechts Byzantijns koor zingt voor Paus.' *De Tijd De Maasbode* 115, no. 37307 (1959): 4.
- Vytvytsky, Vasyl. 'Muzychnyy Lviv.' In: idem, *Muzychnymy shlyakhamy. Spogady*, 52–63. Munich: Suchasnist', 1989.
- Wojciechowski, Konstanty. *Dzieje literatury polskiej*. Lviv–Warsaw: Książnica-Atlas, 1926.
- 'Zorgen voor de "Hollandse Kozakken".' *Limburgs dagblad* 73, no. 36 (1991): 2.

„W NAJGŁĘBSZYM SZACUNKU I WdziĘCZNOŚCI KRĘŚLĘ SIĘ...”

O PIERWSZYCH LATACH MUZYKOLOGICZNEJ DROGI MYROSLAWA ANTONOWYCZA
W JEGO LISTACH DO ADOLFA CHYBIŃSKIEGO

Myrosław Antonowycz (1917–2006), muzykolog, dyrygent, kompozytor, Ukrainiec, który całą karierę zawodową związał z Uniwersytetem w Utrechcie, dobrze znany jest przede wszystkim w gronie muzykologów zajmujących się twórczością Josquina des Prez czy – ogólniej – kompozytorów kręgu franko-flamandzkiego, oraz bizantynistów. Był jednym z wychowanków Zakładu Muzykologii na Uniwersytecie Jana Kazimierza – trzy lata studiów odbył w ostatnim okresie akademickiej działalności we Lwowie Adolfa Chybińskiego (1880–1952), twórcy i kierownika katedry, jednego z ojców-założycieli polskiej muzykologii. Historia lwowskiej muzykologii, w tym także udziału w tym środowisku przedstawicieli mniejszości ukraińskiej, była już wcześniej przedmiotem badań muzykologów polskich i ukraińskich – Uljany Hrab, Wasyła Witwickiego, Luby Kijanowskiej, Leszka i Teresy Mazepów, Jurija Jasinowskiego, Michała Piekarskiego i Małgorzaty Sieradz, niestety większość prac tych autorów ukazała się w językach mniej obecnych w obiegu międzynarodowym – polskim i ukraińskim – stąd próba przybliżenia postaci tego wybitnego badacza szerszemu gronu czytelników.

Bezpośrednim pretekstem do przygotowania szkicu biograficznego dotyczącego pierwszych lat muzykologicznej drogi Antonowycza stał się pakiet jego listów do Adolfa Chybińskiego (czterdzieści jeden listów i dziewięć pocztówek z l. 1939–52) zachowany w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu (Oddział Zbiorów Specjalnych, Pracownia Zbiorów Muzycznych, Archiwum Adolfa Chybińskiego, sygn. 803 III/1, k. 4–58*). Dokumenty te na potrzeby niniejszej publikacji zaprezentowane zostały w całości i z komentarzami (zob. Appendix) i stanowią dopełnienie do wydanych przed laty przez Jurija Jasinowskiego listów Chybińskiego do Antonowycza (*Musica Humana* [Lwów] 1 (2003), s. 67–110).

Myrosław Antonowycz lata wojny spędził m.in. w Wiedniu oraz Linzu i Łodzi, gdzie przede wszystkim rozwijał swój kunszt śpiewaczy (występował na scenach operowych, estradach i w audycjach radiowych), ale też na Uniwersytecie Wiedeńskim kontynuował studia muzykologiczne. Po wojnie znalazł się w Holandii. Tam trafił do profesora Alberta Smijersa, twórcy i wieloletniego szefa (poczynając od roku 1930 aż do śmierci w roku 1957) katedry muzykologii na Rijksuniversiteit w Utrechcie, uznawanego powszechnie za ojca holenderskiej szkoły muzykologicznej. Po uzyskaniu doktoratu, został asystentem Smijersa i współredaktorem

* Wyrażam w tym miejscu serdeczne podziękowanie Panu Andrzejowi Jazdonowi, szefowi Pracowni Zbiorów Muzycznych, za udzielenie pozwolenia na publikację listów.

zainicjowanej i prowadzonej od roku 1922 przez holenderskiego badacza edycji *Werken van Josquin des Prez*. Po śmierci Smijersa, początkowo sam, z czasem wraz z Willemem Eldersem, podjął się dokończenia prac nad kolejnymi tomami serii, zapisując się tym samym na kartach historii światowej muzykologii.

Zachowane listy Myrosława Antynowycza stanowią oczywisty dowód na jego silne przywiązanie do swych uniwersyteckich lwowskich korzeni i do pierwszego mentora, profesora Adolfa Chybińskiego. I tak, podczas gdy doktoratem i całą zawodową karierą, poczynając od końca lat czterdziestych XX w., związany był z uniwersytetem utrechckim, to jednak z całą mocą należy podkreślić, że jego naukowa postawa ukształtowała się jeszcze podczas studiów w Zakładzie Muzykologii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, a wzorem naukowca i humanisty, co niejednokrotnie deklarował, był Adolf Chybiński.

Małgorzata Sieradz

Keywords / słowa kluczowe: musicology at Lviv's Jan Kazimierz University / muzykologia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, Ukrainian musicologists / muzykolodzy ukraińscy, Albert Smijers, Josquin des Prez, Utrecht University / Uniwersytet w Utrechcie

Dr Małgorzata Sieradz, assistant professor at the Department of Musicology of the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences in Warsaw. The main area of her research interests is the history of music journalism, the history of Polish musicology and Polish musical culture of the 19th and 20th centuries. She is the author of the monograph *The Beginnings of Polish Musicology* (2020), she prepared an edition of Adolf Chybiński's correspondence with Józef Michał Chomiński (2016) and Ludwik Bronarski (2020–21) and letters from Bronisława Wójcik-Keuprulian to Henryk Opieński and Ludwik Bronarski (2018). She also prepared and published (together with Tomasz Chachulski) an edition of Józef Elsner's songs (published as part of the *Monumenta Musicae in Polonia* series, 2018).
halina.sieradz@ispan.pl

Archiwalne zeszyty „Muzyki” 2010–2022

zamówienia: wydawnictwo@ispan.pl
